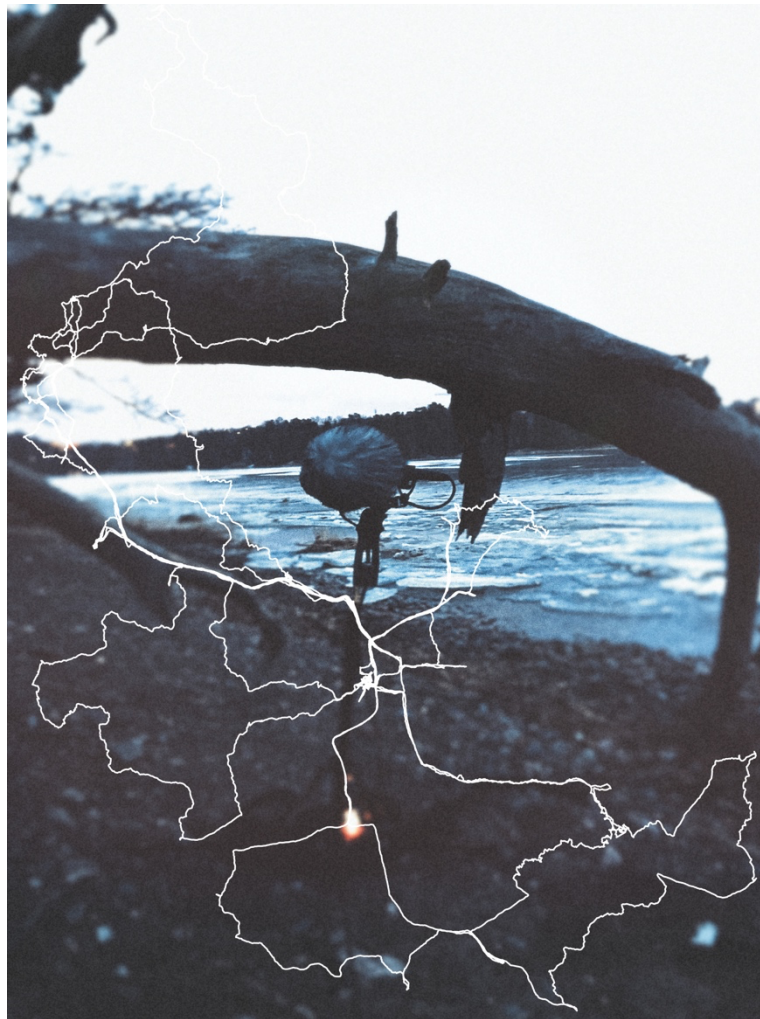

Laitoin kaikki kartat päällekkäin

Harhailu äänisuunnittelijan taiteellisena
tutkimusmenetelmänä

TIMO TIKKA

ÄÄNISUUNNITTELUN MAISTERIOHJELMA

TIIVISTELMÄ**PÄIVÄYS:**

TEKIJÄ Timo Tikka	KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Äänisuunnittelun maisteriohjelma
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI Laitoin kaikki kartat päällekkäin – Harhailu äänisuunnittelijan taiteellisenä tutkimusmenetelmänä	KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 76 s.
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa ☐ Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu) ☐ Taiteellisesta osiosta ei ole tallennetta ☐	
Opinnäytetutkielmassani tutustun harhailun potentiaaliin taiteellista ajattelua ja luovuutta tuottavana menetelmänä. Työssä kehitän omaa päämäärättömään ja ennalta määrittämättömään avaruudelliseen liikkeeseen perustuvaa taiteellista menetelmää ja tutustun taiteellisen tutkimuksen tekemiseen. Tutkielmassa esittelen kehittämäni menetelmää, sen eri vaiheita, sekä tutkielman myötä syntynyttä aineistoa. Aineisto on tutkielmatekstin lisäksi muistiinpanojen, valokuvien, paikkatiedon sekä äänitteiden muodossa. Harhailut ja aineiston keruu on suoritettu pääkaupunkiseudulla ja Seilin saarella alkuvuodesta 2023. Menetelmä on käynyt läpi pitkän prosessin, jonka aikana sen fokus on siirtynyt paikkojen erityisluonteen hakemisesta liukuvaan tiloissa liikkumiseen. Yksittäisten aistimusten sijaan se keskittyy assosiativisiin kokemuksiin, jotka lomittuvat ja ovat vuorovaikutuksessa niin toistensa, kuin kulloinkin kulkemani ympäristön kanssa. Tutkielmassa esittelen menetelmän tuottamia havaintoja eri näkökulmista ja pohdin niiden merkitystä omassa taiteellisessa työskentelyssäni. Suhde tuttuun ja tuntemattomaan, ei-tietämiseen ja päätöksentekoon ovat läsnä taiteellisessa prosessissa, mutta harhailun eleen kautta ne kehollistuvat ja muuttuvat itselleni uudella tavalla kokemuksellisiksi. Keskittymällä ympäristöön ja siinä kulkemiseen, nämä prosessit muuttuvat myös pelkistä sisäisistä neuvotteluista vuorovaikutteisiksi verkostoiksi muiden toimijoiden kanssa. Menetelmän keskeisinä huomioina ovat myös ajattelun vapaa harhautuminen, innostuminen ja odottamattomat löydökset. Pohdin tutkielmassani myös kenttä-äänityksen näennäistä dokumentaarisuutta, sekä äänittäjän häivyttämistä Mark Peter Wrightin <i>noisy-nonself</i> (suom. Äänekäs epäminä) teorian kautta. Tuomalla äänittävän itseni kuulluksi ja tunnistetuksi äänitteissä, pyrin tuomaan kuuntelijalle äänellisen informaation ympäristöstä ja siinä tapahtuvasta toiminnasta siloitlemattomana. Samalla haastan käsitystä kenttä-äänittämisen objektiivisesta luonteesta ja sen usein kyseenalaistamattomista valtasuhteista. Oleellisena työvaiheena huomioiden tekemisessä ovat toimineet paitsi harhailujen aikana tehdyt äänitykset, myös niiden kuunteleminen ja uudelleenkuunteleminen. Äänitteet ovat toimineet materiaalina, jota kuuntelemalla olen tehnyt uusia havaintoja kävelyistäni ja itsestäni erilaisissa tiloissa harhailevana olentona. Nämä äänitteet ovat myös lukijan kuunneltavissa ja voivat toimia moniaistisena väylänä aiheen pariin. Lopuksi pohdin keräämäni aineiston merkitystä ja sen tulevaisuutta: Ovatko äänitteet täyttäneet tehtävänsä, tulisiko ne säilyttää ja mitä niiden jatkokäsittelyminen tarkoittaa. Avaan lisäksi omia kokemuksiani tutkielman ja menetelmän harjoittamisen myötä, sekä ajatuksiani mahdollisesta jatkosta aiheen parissa.	
ASIASANAT Harhailu, kenttätallenteet, Seili, derive, kävely	

SISÄLLYSLUETTELO

1. MENETELMÄN KEHITTÄMINEN JA KUVAUS	7
1.1. <i>Kivenlahti</i>	13
2. HARHAILUHORISONTIN YLITTÄMINEN JA SEN AVAAMAT IKKUNAT	16
2.1. <i>Pois tietämisestä, kohti harhailevaa ei-tietämistä</i>	17
2.2. <i>Tuttuus ja vieraus harhailun ympäristöissä</i>	18
2.3. <i>Mielen harhailu ja kontrollin menetys</i>	23
2.4. <i>Harhaileva ajattelu ja päätöksenteko</i>	26
2.5. <i>Löytäminen ja serendipiteetti</i>	28
2.6. <i>Harhailevat kehot tilassa</i>	29
3. ÄÄNEKÄS EPÄMINÄ JA MATALAN TAAJUUDEN SIGNAALIT	32
3.1. <i>Kuunteleminen ja informaation ekologia</i>	33
3.2. <i>Kentän äänitys</i>	34
3.3. <i>Aika on poissa paikaltaan</i>	37
3.3.1. <i>Uudelleenkuuntelu ja kaiken hengittäminen</i>	39
4. MITÄ KAIKELLE TÄLLE TAPAHTUU HARHAILUN JÄLKEEN?	47
4.1. <i>What burns, never returns</i>	47
4.2. <i>Everything flows</i>	48
4.3. <i>Soundtracks for the blind</i>	50
4.3.1. <i>Äänekään epäminän mini-installaatio</i>	50
4.4. <i>Mitä minulle tapahtuu kaiken tämän jälkeen?</i>	51
5. LOPUKSI	55
6. KIITOKSET	57

VIITTEET

TEOKSET

LIITTEET

Liite 1. HARHAILU 3.3.2023

Liite 2. HARHAILU SEILIN KIRKKOKALLIOILLA 5.3.

Liite 3. HARHAILU METSÄSSÄ JA MERENRANNASSA 6.3.

Liite 4. HARHAILU TUULISESSA SÄÄSSÄ 8.3.

Liite 5. HARHAILU PELLOILLA JA ISTUMISKIVEN LUONA 11.3.

Liite 6. HARHAILU JA KIIPEILY KALLIOILLE 13.3.

Liite 7. Äänitteet

JOHDANTO

Tämä taiteellinen tutkielma on syntynyt tarpeesta ymmärtää omaa suhdetta ympäröivään maailmaan tiloissa ja ajatuksissa harhailevana äänisuunnittelijana. Miten kuunteleminen ja suhteita sekä muotoa hakeva läsnäolo tuottavat merkityksellisiä sisäisiä kokemuksia, intuitiivista tietoa ja mahdollista taiteellista sisältöä. Koska kiihkeän työrytmin ja jatkuvan inspiroituneena olemisen vaatimukset taiteilijan työssä ajavat herkästi palamaan loppuun, on tutkielman toisena tärkeänä tarkoituksena kartoittaa työskentelyn ja ajattelun tapoja, jotka voivat kestäväällä tavalla revitalisoida taiteellista ajattelua.

Luonnontieteellisestä taustasta ponnistavalle äänisuunnittelijalle taiteen ja tutkimuksen yhdistäminen on ollut puoleensavetävä ajatus, mutta kynnys lähteä itse kokeilemaan taiteellisen tutkimuksen keinoja käytännössä on ollut korkea. Vaikka olen pitänyt kiinni ympäristö- ja luonnontieteiden mukanaan tuomasta tutkivasta asenteesta ja jatkuvan uuden tiedon sekä ymmärryksen kartuttamisen tuottamasta huumasta, on taiteellisen tutkimuksen kenttä ja tutkimukselliset käytänteet olleet itselleni täysin vieraita. Ehkä tärkeimpänä näkökulmana olen yrittänyt kantaa mukanani sitä, miten lähellä toisiaan näennäiset etäiset tieteen ja taiteen lähtökohdat tosiasiaassa ovat. Ihmettely, uuden äärellä oleminen ja omien totuttujen toimintatapojen haastaminen ovat peruslähtökohtia niin tieteessä, kuin taiteessakin.

Äänisuunnittelijan näkökulmasta on ollut luonnollista tehdä harhailuun liittyvää havainnointia nimenomaan äänen kautta. Kenttä-äänittäminen on osa vakiintunutta praktiikkaa äänitaiteen maailmassa ja se on ollut enenevissä määrin myös osa omaa työskentelyäni yhdessä kuuntelemisen ja havainnoinnin kanssa. Harhailun äänelliset ulottuvuudet ja harhailijan sekä ympäristön toimijoiden intersubjektiiviset suhteet ovat osana taiteellista pohdintaa siitä, minkälaista ajattelua harhaileva kuunteleminen tuottaa, ja miten haastaa kenttä-äänittäjän näennäistä asemaa ympäristöstään irrallisena ”hiljaisena tekijänä”. Pohdin myös harhaillessa tehtyjen äänitysten tuottamaa sekundaarista tietoa äänitaiteilija Mark Peter Wrightin kanssakuuntelun, äänittäjän

*äänekkään epäminän*¹ ja matalataajuuksisen kuuntelun käsitteiden kautta (Wright 2022, 5–7, 31, 60).

Tutkielma koostuu harhailevan metodin kehittämisen prosessista ja sen kuvailusta, sekä metodin tuottamien ajatusten reflektoinnista. Tutkielman materiaalina toimivat harjoitteiden avulla kerätyt muistiinpanot, valokuvat, äänitykset ja paikkatieto. Nämä materiaalit keskustelevat tutkielmassa keskenään tarjoten ikkunan, jonka kautta kurkistaa eri rekistereiden kautta harhailun potentiaaleihin fyysisenä, kognitiivisena ja kirjallisena työkaluna. Se on keskustelua tutkivan kirjoittajan ja assosiatiivisesti kokemuksiin hahmottelevan taiteilijan välillä.

Tutkielma jakautuu johdannon lisäksi viiteen osaan. Ensimmäinen osa keskittyy *harhailun* menetelmän kehittämisen vaiheisiin. Toisessa osassa annan tilaa harhailun poetiikalle ja affektiivisille piirteille. Menetelmän kokemuksellisuus ja harhailumuistiinpanot lomittuvat tutkivan kirjoittajan huomioiden kanssa. Kolmannessa osassa pohdin äänen ja teknisten välineitteni suhdetta menetelmään, sekä kuuntelemisen ja uudelleenkuuntelemisen syklistä prosessia. Neljännessä osassa mietin tutkielman tuottaman materiaalin jatkokäsittelyä ja menetelmän vaikutuksia omaan ajatteluuni ja taiteelliseen työskentelyyn. Viimeisessä osassa nivon yhteen tutkielman päähavainnot ja pohdin lyhyesti jatkomahdollisuuksia aiheen parissa.

Kaikki muistiinpanot löytyvät liitteinä tekstin lopusta. Lukijan on myös mahdollista tutustua tässä teoksessa käsiteltyihin äänitteisiin halutessaan. Äänitteet löytyvät kuunneltavaksi verkon kautta osoitteesta <https://www.timotikka.net/harhailuaanitteet>. Yhdessä nämä dokumentaatiot voivat antaa lukijalle moniaistisen ja kehollisen kokemuksen menetelmästä.

Lukemista helpottaakseni olen erotellut tekstissä harhailuun liittyvän menetelmän kursivoimalla sen. *Harhailulla* viitataan siis jatkossa erityisesti tässä tutkielmassa käsiteltyyn tutkivaan toimintaan ja havainnointiin.

¹ Kirjoittajan oma suomennos Wrightin *noisy-nonself*-termistä

OSA I: HARHAILUN PRAKTIikka

Myrsky /
60°09'51.9"N 25°01'14.9"E

Kruunuvuorenrannan

Area

51

1. MENETELMÄN KEHITTÄMINEN JA KUVAUS

Harhailun praktiikan hahmottelu sai alkunsa henkilökohtaisten vaeltelun ja eksymisen kokemusten pohtimisesta loppuvuodesta 2022. Ensimmäiset hahmotelmat tutkielman aiheesta olivat vahvasti tilojen ja paikkojen poetiikkaan liittyviä, eivätkä pitäneet sisällään vielä aktiivista, ja samalla suunnatonta liikettä paikasta toiseen. Paikat olivat tässä vaiheessa läsnä jatkumon sijaan omina pistemäisinä saarekkeinaan, ja aikeena oli tutkia paikkamuiston käsitettä näiden tilojen äänen näkökulmasta. Pistemäisyyden tuottama irrallisuuden tunne kuitenkin ajoi etsimään toisenlaisia näkökulmia tilassa olemiseen ja vaikuttamiseen. Yhteiskunta- ja maantieteilijä Doreen Massey ajatukset paikkojen luonteesta *hetkinä* vuorovaikutusten verkostossa tarkkarajaisten saarekkeiden sijaan (Massey 2008, 7), saivat minut pohtimaan liukuvampaa suhtautumista tilaan ja siinä liikkumiseen. Tätä kautta haluamani metodi alkoi näyttäytyä koko ajan enemmän kehollisena liikkeenä eri tilojen ja kokemusten kanssa.

Toisena isona vaikuttimena tutkielman suunnan löytymisessä oli kirjailija ja tiedetoimittaja Michael Bondin kirja *From here to there* (Bond 2020). Teos käsittelee ihmiskunnan historiaa harhailun, eksymisen ja tien löytämisen näkökulmista. Bond käy läpi avaruudellisen hahmotuksen evolutiivista kehitystä ja sen neurologisia edellytyksiä. Sen kauaskantoisia seurauksia sosiaalisista, psykologisista ja korporeaalista näkökulmista. Kirjan tapa käsitellä tilassa olemista ja kulkemista monipuolisesti herätteli luonnontieteellistä puolta aivoistani harhailuun ihmislajin kannalta tärkeänä ilmiönä. Sen lisäksi se ruokki ymmärrystä harhailun romanttista tai affektiivista puolta kohtaan. Teoksen pariin harhautuminen teroitti itselleni lopulta *harhailun* tutkimukseni keskeiseksi menetelmäksi ja työkaluksi.

Koska harhailu käsitetään usein tiedostamattomana tai suunnista ja vaikutuksista vapaana liikkeenä, tuntui sen sitominen tiukkaan praktiikkaan aluksi järjettömältä – pysyykö harhailu harhailuna, jos analysoin sitä liikaa – mutta tutkimuksellinen lähestymistapa vaati tietynasteista menetelmien selventämistä paitsi itselleni, myös lukijalle. Menetelmän kehittäminen on ollut iteratiivinen ja itsessään suuntiaan hakeva prosessi, jossa tutkimuksellisia retkiä on toteutettu aina tietyin, ennalta määrätyin parametrein. Näiden kokeilujen jälkeen tein havaintoja, reflektoin kokemuksiani ja tarkistin mallia havaintojeni perusteella. Havaintojen perusteella alkoi muodostua käsitys harhailusta

monivaiheisena menetelmänä, joka pitäisi sisällään kehollisen ulottuvuuden (harhailun), assosiatiivisen ja kognitiivisen vapauden (mielen harhailu), tallentamisen (äänitys), sekä äänitteisiin palaamisen reflektiivisen uudelleenkuuntelemisen ja muistiinpanojen tekemisen muodossa.

Varhaisimmat tietoiset kokeilut suuntautuivat lähiympäristöön ja hakivat inspiraatiota esimerkiksi situationismista ja Guy Debordin Dérive-perinteestä, jossa julkista tilaa, sen järjestäytymistä ja siellä liikkumista kyseenalaistetaan tiedostavan kävelypraktiikan kautta (Debord 1958). Dérive on ranskaa ja tarkoittaa kirjaimellisesti ajautumista. Se liitetään erityisesti kaupunkiympäristöön ja sen paikkojen psykogeografisiin tunnusmerkkeihin. Herkistyminen näille maamerkeille ja niiden vetovoiman mukana liikkuminen on ristivedossa puhtaan sattuman ja ajautumisen kanssa niin, että ajelehtimisen keskiöön nousee tietynlainen toimijuudesta luopuminen (Debord 1958, 1)². On huomioitava, että vaikka tämä tutkielma ei istu suoraan Dériven ja Debordilaisten situationistien urbaaniin tarkkailuperinteeseen tai Baudelairen modernin harhailevan flâneurin (Baudelaire 1863) arkkityyppiin, se ei myöskään esitä vastakkainasettelua kaupunkiympäristön ja ”koskemattoman” luonnon välille. Ympäristö, johon tutkielmassa viitataan, on kokijansa ympärillä olevien toimijoiden, verkostojen ja vuorovaikutuksien kenttä.

Aluksi käytin harhailun apuvälineenä sovelluksia, kuten Randonautica (<https://www.randonautica.com/>) ja Dérive³ (<https://deriveapp.com/s/v2/>), joiden tarkoituksena on luoda yllätyksellisiä reunaehtoja harhailulle esimerkiksi tuottamalla satunnaisia pisteitä kartalle tai luomalla mielivaltaisia sääntöjä noudatettavaksi. Näiden apuvälineiden käyttäminen oli sekä hyödyllistä, että turhauttavaa. Oma suhteeni joutilaisuuteen ja eksymiseen on ymmärrettävästi kulttuurisesti muotoutunut tavoin, jotka kannustavat tehokkuuteen, varmuuteen ja virheiden välttämiseen. Tässä valossa harhailu

² Debord liippaa läheltä harhailun ja hämmästelyn herkkyyttä ehkä myös sitä kautta, että hän on kritisoinut aikoinaan paljon speaktaakkelin yhteiskuntaa, mitä vastaan koen harhailun toimivan ruohonjuuritason aktivisminä

³ Dérive-applikaatioon liittyi omituinen sattuma: Olen täysin varma, että otin tammikuussa 2023 kyseisen applikaation ensimmäistä kertaa käyttöön. Ladattuani sovelluksen, se kuitenkin ilmoitti, että sähköpostiosoitteellani oli jo olemassa olevat tunnukset. Tämä sai minut miettimään, oliko kyseessä sovelluksen kehittäjien harhailuun liittyvä jekku – initiaatio eksymiseen, kadottamiseen ja löytämiseen. Että yhteistyö sovelluksen kanssa pitää aloittaa klikkaamalla ”Have you lost your password?”

on vaikuttanut paitsi turhalta, myös mahdolliselta epäonnistumiselta ja hävettävältä asialta, joten sitä on oppinut karttamaan kaikin tavoin. Oikeastaan olen kokenut melko suurta tyytyväisyyttä siitä, miten hyvin osaan olla eksymättä ja paikantaa itseni tuntemattomissakin ympäristöissä.⁴ Tekniset apuvälineet auttoivat siis murtamaan tätä luutunutta ajatusmallia, mutta melko pian huomasin huomioni keskittyvän itse harhailun sijaan ulkoisten ohjeiden seuraamiseen. Päätin, että kunnioittaakseni omaa arviointikykyäni, alkaisin itse luoda mahdollisimman yksinkertaiset ja myös helposti rikottavat raamit omille harhailuretkilleni.

Ensimmäiset hahmotelmat *harhailun* menetelmästä olivat hyvin paljon kiinni yksittäisistä kiinnostavista tekijöistä. Rohkaisin itseäni aktiivisesti *etsimään* ympäristöstä esteettisesti tai affektiivisesti kiinnostavia piirteitä ja hakeutumaan niitä kohti. Tässä vaiheessa menetelmän osana oli myös hyvin perinteinen käsitys kenttä-äänittämisestä, eli äänellisten yksittäisten subjektien kiinnostavuuden arvottaminen.

Valitse kohde etukäteen tai lähde harhailemaan. Kun kohtaat äänellisesti affektiivisen paikan, valmistelee mikrofoni jalustalle, aloita nauhoitus ja kuuntele ympäristöä tallentimen kautta medioituna 10 minuuttia. Ota koordinaatit paikasta ja tee muistiinpanot.
(Metodiharjoite No. 1, 29.12.2022)

Valitse kohde etukäteen tai lähde harhailemaan, älä keskity ääniin tai kuuntelemiseen, vaan aisti ympäristöä muilla aisteilla. Kun kohtaat paikan, joka aiheuttaa tunnekokemuksen jollain muulla, kuin äänellisellä tasolla, valmistelee mikrofoni jalustalle, aloita nauhoitus ja kuuntele ympäristöä tallentimen kautta medioituna 10 minuuttia. Ota koordinaatit paikasta ja tee muistiinpanot.
(Metodiharjoite No. 2, 29.12.2022)

⁴ En voi olla ajattelematta, etteikö tämä avaruudellisen suoraviivaisuuden oma sisäinen vaatimus vaikuttaisi myös mielikuvitukseeni ja luovuuteeni. Ehkä vastaava kognitiivinen ilmiö olisi esimerkiksi pakonomainen ratkaisukeskeisyys?

Kuten näistä menetelmäkuvauksista voi tulkita, olivat ajatteluni ytimessä tässä vaiheessa vielä vahvasti paikat ja niiden erityisen hengen tunnistaminen ja taltiointi.

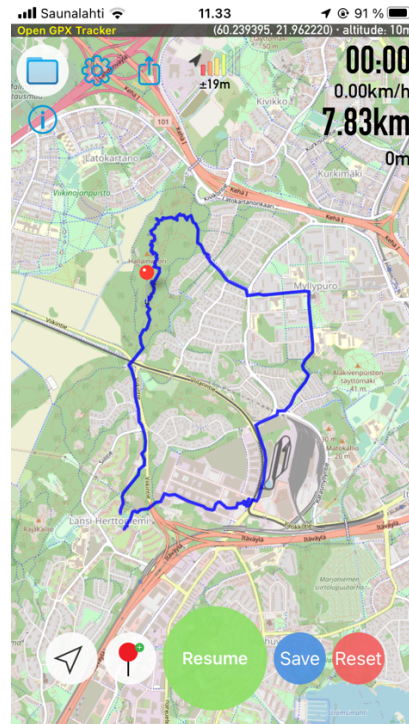
Tämänkaltaiset kävelyt eivät tuntuneet tuottavan juuri mitään uutta kokemuksellisesti. Niiden ansiot jäivät pelkästään mielenkiintoisten äänien tallentamiseksi. Yhtenä isona kysymyksenä menetelmän kehittyessä on ollut, miten dokumentoida prosessia tekemättä siitä teknistä suoritusta. Muistiinpanoille ja äänitteille on ollut tärkeää löytää muoto, joka auttaa menetelmän ja kokemusten jäsentelyssä.

Äänitykset olivat mukana heti metodin alusta saakka, mutta hakivat lopullista muotoaan pitkään. Soonisten subjektien etsiminen ja arvottaminen niiden kiinnostavuuden perusteella sitoi metodia kenttä-äänittämisen perinteiseen hahmotukseen ja sen sisäänrakennettuihin subjekti-objekti valtasuhteisiin tai Wrightin kuvaamaan *diagnostiseen kuunteluun* (Wright 2022, 21), joka luottaa äänitteen näennäiseen tasapuolisuuteen ja objektiivisuuteen. Näiden huomioiden kautta hain äänityksille toisenlaista roolia. Äänittäjän läsnäolo kuuluu ja saa kuulua dokumentaatiossa. Hän on paikalla ja läsnä vierailemissaan tiloissa, toimijana yhdessä ympäristönsä kanssa. Äänittämisen tapa kehittyi tästä syystä selektiivisestä tallentamisesta kohti tapaa, jossa tekniikkaan ei tarvitsisi tiloissa liikkumisen aikana keskittyä. Viimeisessä iteraatiossaan äänitys tapahtui kiinnittämällä stereomikrofonit olkapäihin, jolloin harhailijan koko keho toimi mikrofona (Kuva 1).

Kuva 1. Harhailujen äänityslaitteisto (Kuva: Timo Tikka)

Lisäksi yhtenä tallentamisen välineenä on ollut alusta asti paikkatiedon kerääminen ja reittien automaattinen piirtäminen puhelimen paikannuksen avulla. Osaltaan tämä liittyy syvälle juurtuneeseen luonnontieteellisen tutkimuksen perinteeseen aineiston keruusta. Koska kyseessä on avaruudelliseen harhailuun perustuva praktiikka, on paikkatiedon tallentamisessa potentiaalia, vaikka sen merkitys ei ollut prosessin alussa vielä täysin selvä. Jälkien taltioiminen ja esittäminen myös visuaalisessa muodossa on tuntunut kuitenkin vetoavalta ja osoittautunut hyväksi tavaksi hahmottaa harhailuja eri mittakaavoissa. Työkaluksi harhailun reittien tallentamiseen on valikoitunut puhelimessa käytettävä avoimen lähdekoodin karttasovellus Open GPX Tracker (<https://github.com/merlos/iOS-Open-GPX-Tracker>) (Kuva 2).

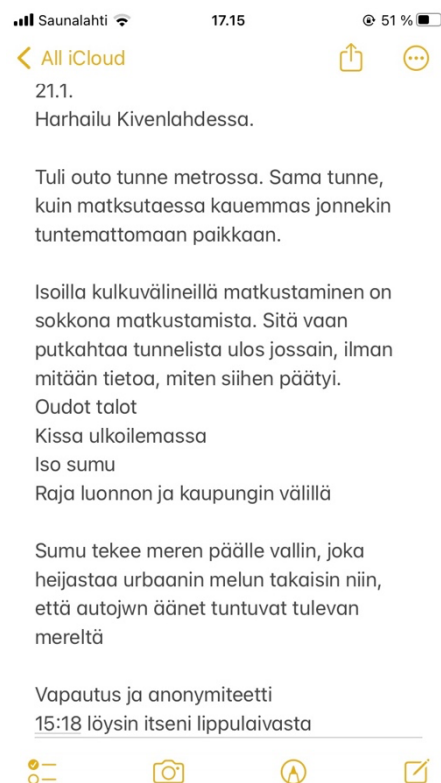
Kuva 2. Open GPX Tracker -sovelluksen karttanäkymä ja tallentunut harhailureitti

Paikkatieto ja äänitteet ovat löytäneet menetelmässä merkityksensä, kun niiden ja harhailun yhteiseksi tangentiksi on hahmottunut mahdollisuus palata harhailun kokemukseen ja auditoida sen synnyttämiä ajatuksia ja huomiota ajallisen etäisyyden päästä. Harhailun menetelmän tarkentuessa ovat keskeisiksi aineiston keruun muodoiksi valikoituneet kolme erilaista materiaalia: äänite, muistiinpanot, sekä kävelty reitti.

Tutkielmani on jakaantunut kahteen oleelliseen kehitysvaiheeseen, joissa olen harjoittanut menetelmääni kahdessa erilaisessa ympäristössä. Ensimmäinen vaihe oli erityisesti menetelmän kehittämistä ja sen myötä tehtyjen havaintojen pohtimista lähimaastoissa Itä-Helsingissä. Tuntemattoman harhailumaaston tutkimiseen löytyi lopulta sopiva sijainti Turun saaristossa sijaitsevalta Seilin saarelta. Tuntui olennaiselta päästä harjoittamaan menetelmää sellaiseen ympäristöön, josta ei ollut minkäänlaista aiempaa käsitystä. Seilin jakso piti sisällään harhailuretkiä, harhailuäänitteiden kuuntelemista ja näiden reflektiivistä käsittelyä – Minkälaista assosiatiivista materiaalia harhailut ja niiden aikana tehdyt ajatelmät tuottavat?

1.1. Kivenlahti

Ensimmäiseksi ”oikeaksi” *harhailuksi* tämän tutkielman puitteissa lasken 21.1.2023 suorittamani retken Espoon Kivenlahteen. Vaikka en tehnyt varsinaista suunnitelmaa tälle harhailuretkelle, lokahti jokin paikalleen. Muutos aiempiin kokeiluihin ei ollut iso, mutta merkittävimpana huomiona oli toiminnan fokuksen siirtyminen. Kiinnostavien subjektien etsimisen sijasta oli oleellista antaa aistien ja askelten harhautua vapaasti. Keskittyä kokemuksen tunnistamiseen ja sanoittamiseen. Kivenlahden retki oli myös ensimmäinen *harhailu*, josta kirjasin ajatuksia, huomioita ja kokemuksia ylös (Kuva 3).

Kuva 3. Kivenlahden harhailun muistiinpanot

Kivenlahti todella tuntui ilmestyvän tyhjästä. Kahdet pitkät rullaportaat tuntuivat tuovan maanpinnan lähemmäksi jostain yllättävän kaukaa ja edellisen kerran oli päivänvalo näkynyt Kalasatamassa. Tällä välin Kivenlahti oli ilmeisesti myös irrottautunut muusta todellisuudesta, sillä koko ympäristö rajautui kaikissa ilmansuunnissa tiheään sumuun. Suunnistin jonkin automaation kautta suoraan merenrantaan ja maailma loppui siihen. Sitä maailman ja ei-maailman rajaa uhmasivat muutamat pilkkijät, jotka saattaisivat minä hetkenä hyvänsä vain lakata olemasta.

(Muistikirjamerkintä 21.1.2023)

OSA II: HARHAILUN POETIIKKA

Kadonneet pilkkijät / Kivenlahden maailman raja
60°08'56.1"N 24°38'01.0"E

2. HARHAILUHORISONTIN YLITTÄMINEN JA SEN AVAAMAT IKKUNAT

Seilin lautta oli naurettavan pieni, mutta siihen tuntui mahtuvan niin monta autoa, että huomasin miettiväni sen pinnalla pysymistä. Autot olivat niin tiiviisti kannella, että jos lautta olisi alkanut uppoamaan, olisi minun pitänyt avata ikkuna ja kiivetä sitä kautta ulos.

Miettiessäni tätä pelastautumisstrategiaa, kuului raollaan olevasta ikkunasta samanlainen ääni, kuin niistä jäähilejuomakoneista, jotka pyörittävät tasaisesti oudon sinistä sohjoa. Kahdenkymmenen minuutin matka Nauvon vierasvenesatamasta Seilin postilaituriin oli keväisen avoin, mutta reitillä lillui paikoitellen pannukakkujäistä hioutunutta jäähilettä, joka lautan keulan alla kihisi ja teki koneen matalan käynnin ylle jäisen juoman tunteen.

Päästyäni majoitukseeni, tapasin nopeasti viereisessä huoneessa majoittuvan äidin ja tyttären. Äiti kysyi minulta heti, olinko kuullut lautan keulan halkoman jäähilemassan äänen ja tytär kehotti menemään laiturille kuuntelemaan jään alla liikkuvan veden ääntä.

(Ote muistiinpanoista 1.3.2023)

Seilin saarella *harhailu* on alkanut hahmottumaan, selventämään piirteitään ja ulottuvuuksiaan. Kivenlahden hapuilevan esiasteen jälkeen se on saanut varmuutta epämääräisyyteensä. Se herättää kokijassaan kokemuksia tuttuudesta ja vieraudesta, paikkojen käyttötarkoituksen haastamisesta ja intuitiivisesta vuorovaikutuksesta ympäristöjen kanssa. *Harhailija* antautuu menetelmän vietäväksi ja luovuttaa osan omasta päättävävallastaan työtavalle. Assosiatiiviset ajatukset yhdistyvät avaruudelliseen satunnaisuuteen ja kerääntyvät kimpuiksi muodostaen rakennelmia, joiden ääreen *harhailija* ei olisi välttämättä itse päättänyt astua. Menetelmästä on alkanut kuoriutua tasoja, jotka kannustavat leikkisyyteen ja hetkeen luottamiseen. Se tekee matkalla olemisesta merkittävämpää, kuin yksittäisistä paikoista. Yllätykset ovat enemmän kuin

onnekkaita sattumia. Ne ovat odottaneet kohtaamista ja keräämistä, *harhailijan* löytymistä niiden luota.

"There is often no "there"⁵ saa jotain minussa liikahtamaan. Joutokäynti ja päämäärättömyys koetaan usein valtavan epätoivottuna tilana, mutta miten uskomattoman vapauttavaa on toisinaan antautua täysin sille ajatukselle, ettei "minne?" -kysymykseen ole mitään yksittäistä päämäärää, jonka voisi osoittaa sanomalla "sinne". En ole viemässä roskia roskakatokseen, en menossa metrolle. En ole edes menossa "metsään kävelemään", vaan kuulostelemaan joka askeleella, mikä saattaisi herättää kiinnostukseni ja vetää puoleensa.

Kun lähes päivittäin kipuilen sen kanssa, ettei mikään tunnu vetovoimaiselta ja maagiselta, on harhailu kuin kielletty taikakeino. Cheat code, joka tekohengittää merkityksenantoprosesseja ja houkuttelee herkistymään asioiden vuoro- ja myötävaikutuksille.

(Ote muistiinpanoista 6.3.2023)

2.1. Pois tietämisestä, kohti harhailevaa ei-tietämistä

Teoksen maaston kartoitus on luontevaa aloittaa siitä, mitä jo tiedetään – asettaa tunnetut maamerkit paikalleen ja tutkia niiden suhteita toisiinsa. Tietäminen ei useinkaan riitä kattamaan koko maastoa, vaan teoksen topografia on yleensä sekä ajallisesti, että avaruudellisesti paksun sumun peitossa. Ei-tietämisen usva voi mahdollistaa taiteellisen kuvittelun ja uudelleen kuvittelun – uusien mannerten löytämisen harhailemalla.

Elizabeth Fisher ja Rebecca Fortnum (2013) ovat haastatelleet useita eri alojen taiteilijoita heidän suhteestaan ei-tietämiseen. Vastauksia yhdistää intuitiivisen työskentelyn hahmottaminen spatiaalisena ilmiönä. Ei-tietäminen asettaa avaruudellisen

⁵ Michael Bond kuvailee tällä lauseella lasten taipumusta harhailuun. Kysyttäessä *minne* lapset ovat seikkailullaan menossa, ei ole mitään selkeää *sinne* vastausta. On *harhailu* ja onnekkaita sattumat (Bond 2020, Luku 2. Right to roam).

tuntemattomuuden raamit, joissa taiteilija toimii ilman selkeää etukäteistietoa siitä, missä teos ja tekijä sijaitsevat lopulta (Fisher ja Fortnum 2013). Runoilija John Keats käytti ei-tietämisestä ja epävarmuuden sietämisestä termiä *negatiivinen kyky* (negative capability). Tällä kyvyllä Keats viittasi erityisesti arvostamiensa taiteilijoiden kykyyn olla epävarmuudessa ja epäilyksessä ilman pakonomaista tarvetta kurottaa kohti järkeä ja selityksiä (Keats 2008, 277). Rebecca Solnit lisää että eksyminen ja avaruudellinen epävarmuus ovat läsnäoloa tuottavia ilmiöitä, joita nimenomaan maantieteelliset seikat edistävät (Solnit 2006, 6). Mikäli taiteellinen prosessi ja taiteilijat itse kaipaavat tiettyä odottamattomuutta ja hyvänlaatuista ei-tietämisen tilaa, näyttäytyy *harhailu* mielestäni hyvänä keinona tuottaa tällaista itsensä kadottamista. Unohtamalla päämäärän ja analysoinnin, voi keskittyä kokemuksiin.

2.2. Tuttuus ja vieraus harhailun ympäristöissä

Tuttuuden ja vierauden käsitteet pyörivät ajatuksissani miettiessäni taiteellisen tutkimuksen toteuttamista. Onko harhailu tutussa ympäristössä mahdollista ja millä tavoin se eroaa tuntemattoman maaston harhailusta. Onko harhailun potentiaali erilainen riippuen ympäristön tuttuudesta ja vaikuttaako spatiaalinen ennakkoymmärryksiäni harhailun tuottamiin kokemuksiin?

Tuttuus tuottaa itselleni herkästi oletuksia *oikeista* tavoista olla tiloissa. Henkilökohtaisia vaatimuksia itseä kohtaan olla eksymättä ja todistaa osaavansa polut ja reitit. Usein huomaa olevani rauhallisimmillani uusissa ympäristöissä, kohdatessani ne ensimmäistä kertaa itsekseeni. Näissä hetkissä harhailu ja tilan tutkiminen nousevat ensisijaisiksi kokemistavoiksi ja jokaisen askeleen ottaminen on yksinkertaista. Päätökset tuntuvat vaivattomilta, koska ne vievät minua helposti havaittavan verran eteenpäin.

Taiteellisessa työskentelyssä kriittisimmät käännekohdat ilmaantuvat itselleni usein niissä hetkissä, kun on yrittänyt kaikin voimin pysyä ennalta valitulla polulla, mutta löytää itsensä kuitenkin astuneena harhaan, eksyneenä tai umpikujasta. Näissä hetkissä olen joko yrittänyt pitää väkisin kiinni alkuperäisestä matkasuunnitelmasta, yleensä heikoin tuloksin, tai tunnustanut eksymisen ja lähtenyt harhaillen hahmottamaan sitä maastoa, joka ympärillä odottaa. Omaehtoisen löytämisen prosessi ja toisaalta eksymisen hyväksyminen muuttavat myös kokemusta epäonnistumisesta. Rebecca Solnit kuvaa

vapaaehtoista eksymisen tilaa täydelliseksi läsnäoloksi, jossa tietoisesti antautuu tuntemattoman äärelle (Solnit 2006).

Tuntemattoman kohtaaminen, sen ääreltä itseni löytäminen on taiteelliselle työskentelylleni olennaista. Sen takia tulin siihen tulokseen, että haluan koettaa menetelmää itselleni tuntemattomissa ympäristöissä ja katsoa, tuottaako tämä kokemuksellisesti jotain erilaista tuttuun ympäristöön verrattuna. Kun olin matkalla kohti ensimmäistä vieraan ympäristön harhailuani Kivenlahdessa 21.1.2023, kirjoitin metromatkalla muistikirjaani:

Ajattelin, että kotiympäristössä harhailu on vähän advanced-tason touhua, koska tuttuun ympäristöön tuntuu paljon vaikeammalta eksyä. Koska en ole vielä kokeillut länsimetron jatketta Kivenlahteen (ja Espoolla on hyvä track record suuntavaistoni totaalisessa sotkemisessa), tuntui pitkä metromatka Siilitieltä länteen hyvältä tavalta lähteä harhailemaan.
(Mistikirjamerkintä 21.1.2023)

Tuttuuden ja vierauden maastojen kartoittamiseen ei ole ollut tarkoitus liittyä luonnonmukaisuusnäkökulmaa tai kaupunkia luonnollisemmassa tilassa olevan ympäristön romantisointia. Havaintoni kaupungissa harhailemisesta liittyivät usein siihen, miten rakennetut ympäristöt luovat ehdotuksia tai käskyjä niiden sopivalle käytölle. Ne ovat jonkinlaisia sanattomia sopimuksia, jotka kehottavat toimimaan niiden mukaan. Huomasin päämäärättömästi kävellessäni joutuvani käymään sisäistä kamppailua näitä sopimuksia vastaan. *Harhailun* ensiaskeleet tuntuivat jännittäviltä, koska päämääräni oli salaisuus jopa itselleni. Äkillinen poikkeaminen kävelytieltä ojan kautta kallioille tuotti lapsenomaista riemua, mutta sai myös ajattelemaan tilannetta ulkopuolisen näkökulmasta. Yhteisten sopimusten rikkomista – oli sitten kuinka mitättömän pienestä poikkeamasta kyse – voi seurata hämmennys ja saatamme suhtautua lähimetsässä pyörivään henkilöön epäilevästi. Tunsin kotini lähettyvillä usein jonkinlaista ujuden tunnetta. Muiden ihmisten katseen kohteena olemisen kokemuksesta oli haastavaa päästä eroon.

On outoa, että en ole antanut itseni kävellä vailla sen tarkempaa päämäärää aiemmin. Tai siis olen tietysti, mutta harvoin. Olen tehnyt päässäni vaadittavat laskelmat siitä, miten saavutan päämääräni mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti. Mahdollisimman vähillä käännöksillä ja ehdottomasti ilman eksymisiä. Eksyminen on tarkoittanut häpeää, joka on jää toiseksi vain sille tunteelle, jos ei meinaa saada tulisijaa syttymään.

(Ote 3.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 1, kohta 11)

Myöhemmin, Seilin tuntemattomassa maastossa, ilman ihmisiä, *harhailu* esitti rauhoittavan puolensa. Ympäristön vieraus lisää omaa vierauden kokemusta, tekemällä siitä kuitenkin turvallisen verhon tai puskurin, jonka lävitse tutustua tuntemattomaan:

Täällä harhaillessa on se ero kaupungissa harhailuun, että kaikki tuntuu paljon normaalimmalta. Ei ole kaupunkisuunnittelun asettamaa painetta käyttää julkista tilaa sääntöjen mukaan. Kaikki on vapaammin tulkittavissa ja käytettävissä.

(Ote 6.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 3, kohta 8)

Tutussa ympäristössä ajautuu herkästi käyttämään samoja polkuja yhä uudestaan tehostaakseen liikkumista. Kävelemisen filosofiaan keskittynyt ranskalaisen filosofi Frédéric Gros kuvailee, miten tottumuksen myötä ulkotilat muuttuvat vain siirtymiksi erilaisten sisätilojen välillä. Ulkona olemisesta ja kävelemisestä tulee väline tai *suunnaton tuulikaappi* (Gros 2015, 41) – Jotain, jonka läpi kuljemme ajatuksissamme ja ympäristömme havainnointia tärkeämpien mielteiden valtaamana. Harhailuretkieni aikana pohdin omaa suhdettani harhailuun ja eksymiseen laajemmin, huomatakseni, miten paljon näiden pakeneminen liittyy näennäiseen kontrollin säilyttämiseen ja toisaalta eksymisen aiheuttamaan häpeän tunteeseen. *Harhailu* on epäonnistumista sallivaa ja katoamista juhlistavaa toimintaa. Samalla se antaa mahdollisuuden lunastaa vapaata toimijuutta ympäristössään herkkyyden ja havainnoinnin välinein.

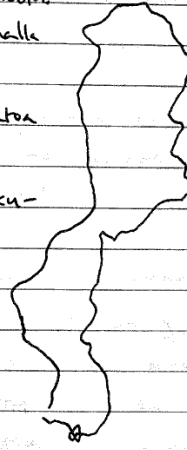
Kaupunkisuunnittelun piirissä on termi, joka saa sydämeni lyömään nopeammin⁶: *Desire lines*, eli halun tai toiveen reitit. Niitä syntyy luonnollisesti ihmisten ympäristöihin, kun kulkijat huomaavat puoleensavetäviä oikoreittejä tai salapolkuja (Bond 2020, Luku 9. City Sense). Ne ovat irrallaan suunnitelluista reiteistä ja yhteisistä sopimuksista, joille kaupunkisuunnittelu pyrkii meitä ohjaamaan. *Harhailija* on vapaa määrittämään omat tärkeät toimintonsa riippumatta kaupunkisuunnittelun tai julkisen tilan ehdotuksista. Tammikuun alustavien harhailuretkien jälkeen pohdin muistiinpanoissani vapautuneisuuden tunnetta. Päämäärättömyys on oma pieni salaisuus, jotain, minkä vain minä tiedän. (Kuva 4).

⁶ Chris Markerin päämäärätietoisesti harhailevassa esseistisessä dokumentissa *Sans Soleil* (Marker 1983) kerrotaan tarina japanilaisesta 966-1017 eläneestä kirjailijasta ja runoilijasta nimeltä Sei Shonagon. Shonagon rakasti listoja ja yksi hänen listoistaan oli *asioista, jotka saavat sydämen lyömään nopeammin*. *Harhailun* myötä olen huomannut, että juuri tämä kuvaa tunnetta, löydöksiä ja loppuhuudahduksia, joita ennakkoluuloton asioiden pariin sattuminen minussa tuottaa.

FLÂNEUR # 1 26.1.2023

Lähden kotiovelta liikkeelle alkä ajatuksella, että aina aktiivisen
valinnan edessä pyrin valitsemaan sen suunnan,
joka kulloisellakin kerralla tuntuu vieraammalta.
Kotiympäristössä on vaikea eksyä, mutta samalla
tuttuus sokentaa kaikille nyansseille.

Useamman kerran on jo miettinyt onko
tunnetta, joka tulee kävellessä ilman
päämäärää; Tuntuu, kuin omaa liikku-
mistaan pitäisi jotenkin selittää, tai
että olisi jotenkin pahanteossa, kun
selvää päämäärää ei ole. Loppiminen
kielletty. Asiattomista pääsy kielletty.
Kun kaupunkiympäristö jatkaa kaupallistumista
ja yksitijistymistä kiihtyvällä
tahdilla, on päätös kävely yhä useammassa paikassa
"asiatonta" toimintaa. Hiljalleen ymmärrän Dériven &
Flâneur -perinteiden absurdistista politiikkaa, jossa kyse on
alastahtaan niistä "asioista", joilla kunnan kansalaisten
kukulu on oltava. Se pitää sisällään selkeän funktion lisäksi
myös tiedon suorimmasta ja tehokkaimmasta reitistä.
Kävely ilman suunniteltua reittiä? Mikä ihmisen ajankukka
sekin on? Mikä järki?

Kuva 4. Huomioita muistikirjasta 21.1.2023

2.3. Mielen harhailu ja kontrollin menetys

Aivoni harhailevat koko ajan. On vaikeaa löytää sellaista tehtävää, joka tarjoaisi riittävää stimulaatiota. Ajattelevainen ja kirjoittaminen on mielekkäämpää, kun saan pomppia jatkuvasti ympäriinsä. Selkeys ja päämäärätietoisuus tuntuvat olevan usein hyveitä niin kognitiivisella, kuin käytännöllisemmällä tasolla. Olen oppinut suorittamaan ja tähtäämään kohti näitä vaatimuksia. Ajatuksien tulee olla kuin tehokkain reitti määränpäähän. Se pitää suunnitella hyvin ja tulostaa ohjeet etukäteen niin, että jokainen käänös on tiedossa. Sen jälkeen ohjeet heitetään roskeen, eikä niiden mahdollista hyötyä tulevissa tilanteissa tai selventävänä tekijänä muille nähdä ollenkaan.

(Muistiinpanot 4.1.2023)

Koen *harhailun* dualistisena, sekä kehon että mielen päämääristä vapauttavana toimintana. Annan kehoni virrata tilasta toiseen vailla tietoa tulevista liikkeistäni. Samalla myös ajatukseni lähtevät hiljalleen valumaan eri suuntiin. *Harhailun* kontekstissa voin antaa tämän tapahtua vapaasti ja toimia tarkkailijana sekä sisäiselle, että ulkoiselle maailmalle. Mielen harhailu purkaa älyllistämisen ja analysoinnin tarvetta antaen tilaa aisteille ja kokemukselle. Englantilainen antropologi Tim Ingold on tehnyt laajasti etnografista tutkimusta eri kulttuurien suhteesta kävelemiseen ja kuvailee kävelijän aistimuskokonaisuutta topografisena paikkojen jatkumona, jossa eri aistein kerätty materiaallinen tieto ympäristöstä kutoutuu kokemukseksi (Ingold ja Vergunst 2008, 84). *Harhaillessa* olen vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ensisijaisesti moniaistisena olentona sen sijaan, että yrittäisin tulkita ja sovittaa muita toimijoita omaan merkkijärjestelmääni.

Mielen filosofian parissa työskentelevä professori Joshua Shepherd esittää artikkelissaan ”Why Does The Mind Wander?”, että mielen harhailun pohjimmaisena syynä on kognitiivinen kontrollijärjestelmä ja sen arvio jonkun meneillään olevan tehtävän valmistumisen realiteeteista tai palkitsevuudesta. Mikäli kontrollijärjestelmä arvioi todennäköisyyden liian matalaksi, mieli etsii toisen tehtävän, johon kiinnittää huomiota.

(Shepherd 2019, 5). *Harhailun* aikana mieleni luopuu tästä kontrollijärjestelmästä ja jatkuvasta arvioinnista. Huomioni lipuu vaivattomasti ympäristössäni ja itsessäni. Palkitsevuus on harhailussa itsessään, eikä minulla ole suoritettavaa tehtävää.

Palkitsevuuden ja haastavuuden arviointi on monessa tilanteessa hyödyllistä, sillä tehtävän joustava vaihtaminen ja uudelleenarviointi estävät usein jämähtämistä. Kokonaiskuvan kannalta jumittuminen tavoitteisiin, jotka hetkellisesti ovat liian haastavia saavuttaa, on turhaa. Tällaisissa tilanteissa harhautuminen tietoisesti tai tiedostamattomasti voi auttaa etenemään sen sijaan, että kokisi haaskaavansa energiaa (Shepherd, 2019, p. 5). Shepherd esittää myös, että jatkuva tavoitteiden uudelleenarviointi ja saavutettavia tavoitteita kohti pyrkiminen lisää motivaatiota kumoamalla vastoinkäymisistä aiheutuvan ns. *egon tyhjentyksen* (ego-depletion) vaikutuksia (Shepherd, 2019, p. 5). Omalla kohdallani tunnistan nämä hyödyt, mutta jatkuvasti poukkoilevan mielen suuntaa on niin vaikea ennustaa, että usein tuntuu, ettei saa tehtyä mitään yksittäistä asiaa valmiiksi. Ristiriitaista on se, että juuri nämä piirteet saattavat auttaa isojen kokonaisuuksien hahmottamisessa ja laajojen rakenteiden kasaamisessa alhaalta ylöspäin. Se on kuin kaupungin rakentamista niin, että muuraa jokaista taloa samassa tahdissa tasavertaisesti sen sijaan, että ensin pystytettäisiin keskelle yksi rakennus valmiiksi.

Harhailun mielenkiintoisimpia löydöksiä ovat näennäisen satunnaiset ja villin assosiatiiiviset ajatusketjut. Ajatusten yhdistyminen on sekä tilallinen, että ajallinen prosessi, jossa muistin lukemattomista kerroksista rapisee kävellylle reitille palasia, joiden olemassaolon on ehkä unohtanut kokonaan. Ne asettuvat toisesta ajasta uuteen maastoon maamerkeiksi ja alkavat leikkiä keskenään. Leikkisyys tekee ajattelusta vaivatonta. Vaivattomuus on senkaltaista, jota usein taiteellisessa prosessissa kaipaa ja joka toisaalta tavoiteltuna tuntuu karkaavan aina kauemmas. Tämä palaa myös harhailun pakottamattomaan luonteeseen. Harhailu olettaa tekijältään heittäytymistä ja Keatsin negatiivista kykyä. Siltä ei voi odottaa tuloksia, mutta sitä ei toisaalta sido totutut sopimukset ja sen luonteeseen kuuluu osoittaa meitä kohti paikkoja, jotka jäisivät aktiivisen huomion reunalle.

Pysähdyn, koska puut alkavat keskustella keskenään, kuin neuvotellen siitä, mitä tehdä tälle lyhyelle taimelle, joka on eksynyt keskelle heidän tapahtumaansa. Yritän miettiä, mistä mikäkin narahdus kuuluu, mutta toisaalta sillä ei taida olla väliä. Tulen tietoiseksi ylilentävästä lentokoneesta ja siitä, miten osoitan oman teknologiani kohti taivasta ja miten ympäristö kuuntelee sitä kanssani samalla, kun se kuuntelee minua. Kaksi kaatunutta puuta nojaa vastakkain muodostaen kolmionmallisen portin ja tajuan, että näiden mäntyjen huokaus tapahtuu kaatuneiden äärellä. Jotkut kannattelevat toisiaan. Lentokone on kuulumattomissa, en tiedä kuinka kaukana. Ilmeisesti Krakatoan 1888 purkauksesta syntynyt ääni oli niin kova, että se kuultiin lähes 5000 kilometrin päässä Mauritiuksen saaren edustalla. 16 kilometrin rajan sisällä olleet menettivät kuulonsa pysyvästi.

(Ote 3.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 1, kohta 7)

Kaikki on vain leikkiä.

(Ote 13.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 6, kohta 9)

Harjoittaessa *harhailun* menetelmää olen havainnut ajattelevani vapaammin ja sietäväni sekä keskeneräisyyttä, että keskinkertaisuutta paremmin kuin ennen. *Harhailun* avaruudellinen ja kehollinen luonne tuottavat maastoa, johon ankkuroida ajatuksia matalalla kynnyksellä. Olen jo aiemmin työssäni käyttänyt polveilevan ajattelun tukena erilaisia fragmentaarisia muistiinpanomenetelmiä⁷, joiden yhteyttä *harhailuun* olen pohtinut tutkielmani aikana yhä enemmän. Päämäärätön kuljeskelu myös avaa *harhailijalle* äärettömästi uusia kokemuksia ja potentiaalisia inspiraation lähteitä. Yksittäisten huomioiden sijaan tilasta ja tilanteesta toiseen kulkeminen tuottaa assosiativista ja sumean logiikan kautta yhdistyvää ja kerrostuvaa aineistoa. Aineiston vapaa yhdistyminen tuottaa jatkuvasti uutta emergenttiä tietoisuutta, joka saa kasvaa

⁷ Noin vuosi sitten päädyin hypomaanisessa tilassa obsessoitumaan muistiinpanojen tärkeydestä. Tutustuin esimerkiksi Zettelkasten-metodiin ja järjestelin omaa digitaalista muistipuutarhaani sellaisella tarmolla, että unohdin täysin tehdä itse muistiinpanoja. Metatyöskentely välineen ja järjestelmän kanssa eksytti minut kokonaan varsinaisesta asiasta.

vapaasti haluamaansa suuntaan. Tiukan lokeroinnin ja otsikoinnin sijaan uudet kognitiiviset rakennelmat kasvavat alhaalta ylöspäin.

2.4. Harhaileva ajattelu ja päätöksenteko

Mielen harhailu taiteilee jossain kontrollin ja kontrollin menettämisen rajoilla. Sitä voidaan ajatella ei-tietoisena prosessina, jonka tarkoitus on harhailla etsien uutta mielenkiintoista kohdetta keskittymiselle. Se raottaa toimijuuden käsitettä ja hätkähdyttää meitä niillä tiedostamattomilla voimilla, jotka ohjaavat meitä huomaamattamme. Harhailu on siis paradoksi, joka vaikuttaa päättömältä ja päämäärättömältä, mutta sillä on kuin oma agenttuuri, joka nimenomaan etsii uusia suuntia. Se on itseään toteuttava ilmiö, jossa ajatuksen harhailuksi kutsuttu kognitiivinen prosessi suorittaa meistä riippumatonta harhailua – Tietoinen prosessi, joka on tiedostamattomasti johdettu (Shepherd, 2019, p. 8).

Harhailijan valmius luopua autonomiastaan ja antautua *harhailun* synnyttämään jatkumoon on kiinni paitsi aiemmin mainituista sosiaalisista ja kaupunkisuunnittelullisista sopimuksista, myös sisäisen kontrollin tarpeista. Oma tarpeeni pitää kiinni kontrollin tunteesta on niin vahva, että näen *harhailun* tärkeänä henkilökohtaisena työkaluna tästä vapautumiseksi. Tehokkuus, kartalla pysyminen ja reitin optimointi ovat tapoja, joilla yritän pitää langat käsissäni. Tästä luutuneesta mallista on haastavaa päästää irti, vaikka tilanne ei sitä vaatisi. Uskon saavuttavani turvallisen olotilan *tietämällä* tulevasta maastosta kaiken, unohtaen *kokea* sitä. Tuntemattomuus esittäytyy esimerkiksi taiteellisessa prosessissa pelottavana asiana, mitä se tietysti usein onkin, mutta *harhailun* toteuttaminen voi virittää kehoa ja mieltä kohtaamaan tuntematonta uteliaammin. Valmiina harhautumaan ja löytämään jotain, mitä ei tiennyt etsivänsä. Harhautumisen valmiudesta huolimatta mietin: Miten eksyttää itsensä, kun on koko ikänsä yrittänyt olla eksymättä? Kun on aina painanut muistiinsa ympäristön merkit ja hakenut niiden välisiä suhteita, sekä omaa paikkaansa niiden välissä⁸.

⁸ Muistan melko varhaisen esimerkin siitä epävarmuudesta ja ahdistuksesta, jota mahdollisuus tien kadottamiseen on minussa aiheuttanut. Noin kuusivuotiaana yritin painaa automatkalla mökille mieleeni kaikki yksittäiset käännökset, metsiköt ja talot. Koin velvollisuudekseni osata reitin ulkoa, jotta en eksyisi silloin, kun olisi minun aikani ajaa auto mökille. Ilman mitään järkevää kontekstia se oli kuitenkin äärettömän vaativaa. Ehkä silloin päätin olla koskaan eksymättä. Siitä asti olen ollut lähes aina pakonomaisen tietoinen ympäristöstäni.

Pilvi Porkoila kuvailee esseessään ”Omistettu teokselle, jota ei vielä ole – taiteellisen prosessin alkuvaiheista” sitä kaikkea, mikä on olemassa aina ennen teosprosessin aloittamista, mutta mikä piiloutuu levittäytymällä laajalle alueelle muistoihin, aiempiin kokemuksiin ja toisiin teoksiin (Porkoila 2019, 63). Nämä alitajuiset ja intersubjektiiviset vihjeet ovat kokemukseni mukaan sellaisia, joihin juuri harhailulla on mahdollista päästä käsiksi. Harhailu on avaruudellista ja kognitiivista ja se aktivoi muistia. Avaruudellisen hahmottamisen keskiössä on aivojemme hippokampus, joka rakentaa kokemistamme paikoista kognitiivista kehikkoa tai karttaa, joka toimii pohjana autobiografisten muistojemme sommittelulle ja löytämiselle. (Bond 2020, luku 4. Thinking Space) Kehittämällä *harhailun* vaatimia kognitiivisia työkalujani kehitän myös luovaa ajatteluni ja assosiatiivisia kykyjäni. Samaan aikaan näiden kykyjen kehittyminen lisää ei-tietämisen maaperän laajuutta tuoden siihen jatkuvasti uusia suuntia ja verkoston rihmoja, mutta antaa paremmat valmiudet harhailevien ajatusten käsittelemiseen.

Harhailu on ajatteluni kehollinen jatke. Se tilallistaa sisäiset tapahtumani ja asettaa minut jatkuvasti muuttuvaan kontekstien jatkumoon, joissa yhteistyössä ympäristöni kanssa kaivan tilanteeseen sopivia mietteitä, yhdistellen niitä edelleen monimutkaisiksi kimpuiksi. Se tarjoaa mahdollisuuden emergenttien ajatusten syntyyn: Ajatukset ovat konstruktioina niin omalakisia, että niiden purkaminen osiinsa on lähes mahdotonta. Tuntuu oudolta, miten paljon näen vaivaa taistellakseni tätä luontaista kehollisen ajattelun halua vastaan. Yritän tehdä staattisesta ajattelusta mahdollisimman houkuttelevaa siivoamalla työpöytäni ja järjestämällä olosuhteet miellyttäviksi. Lupaan itselleni palkintoja siitä, että pystyn istumaan paikallani vielä tunnin ja sätin itseäni, jos en malta pysyä paikoillani. *Harhaillessa* ajattelen jaloillani ja luovun sekä kepeästi, että porkkanasta.

Harhailu on alkanut hahmottua myös paitsi tilojen, myös päätösten jatkumona. Päätöksenteko ja oma henkilökohtainen toiminnanohjaus ovat asioita, joiden äärellä olen aina huomannut kompuroivani. *Harhailu* esittäytyi ensin vapautumisena päätöksenteosta – mahdollisuutena kulkea virtaavasti, pysähtymättä tai ajattelematta. Mitä pidemmälle *harhailu* kuljettaa, keri se mikrotason päätöksentekoverkkoa auki. Soljuva päämäärätön kulkeminen vaatii jatkuvaa päätöksentekoa, mutta se opettaa siihen varkein ja herkästi. Päätöksenteko irtautuu tietoisesta analyysistä ja on enemmän kiinni sekä hetkessä, että kokemuksessa.

2.5. Löytäminen ja serendipiteetti

Harhailun menetelmä pyrkii pitäytymään poissa päämääristä ja jättäytymään arvottamisen ulkopuolelle. *Harhailujen* arvoa ei siis määritä se, miten *hyviä* ajatuksia ne tuottivat. Kuitenkin erilaiset sattumat, odottamattomat kohtaamiset ja ajatukset, sekä kokemukselliset löydökset ovat jatkuvasti läsnä. Nämä löydökset tuottavat eräänlaista harhailun *serendipiteettiä*, eli keksintöjä, oivalluksia ja ahaa-elämyksiä, jotka ilmaantuvat siitä huolimatta, että niitä ei ole aktiivisesti haettu (Seymore 2009, 193). Tämä asettaa haasteita omien odotusten suhteen, sillä hienovaraisten oivallusten äärelle sattuminen saattaa asettaa harhailijan moodin aktiivisen etsimisen tilaan, jossa merkityksiä yrittää etsiä väkisin toistaakseen serendipiteetin kokemusta. Serendipiteetin luonne kuitenkin vaatii, että odottamattomat löydökset ovat juuri sellaisia, jotka nousevat esiin jostain tietoisesta hakemisesta taustalta – hiljaisista signaaleista jostain aistimisemme rajamailta.

Frédéric Grosin kuvaukset vapaan kävelemisen myötä syntyneistä löydöksistä sykkädyttivät minua. Hän kuvailee, miten maantiede ympärillämme on samaan aikaan pysyvää ja jatkuvassa hitaassa muutoksessa. Muutoksen hitaus on ehkä se, mikä saa aikaan pysäyttävät kokemukset ja löydökset, jotka hiipivät salakavalasti kokijansa luokse pysymällä vain paikallaan ja paljastamalla äkisti itsestään jotain täysin uutta. Gros pohtii näiden löydösten tuottamaa pidättelemätöntä riemua ja kuvaa niiden olevan kuin ”loppuhuudahduksia, joissa jotain muuta tulee esiin” (Gros 2015, 35). Tutkielman *harhailujen* aikana olen kokenut loputtomalta tuntuva määrän näitä huudahduksia, kun jotain muuta tai uutta on vain tullut jostain esiin. Samoin olen joutunut hämmästyksen valtaan kadottaessani jotain, minkä olemassaolosta tai sijainnista olen ollut aivan varma.

Luulen, että tämän lammen pitäisi olla muualla, ellei se ole monistanut itseään

(Ote 11.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 5, kohta 11)

Löysin sen kadottamani lammen. Se ei ollut vaihtanut paikkaa

(Ote 13.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 6, kohta 7)

Harhailun serendipiteetti ei ole sidottu ainoastaan ympäristöstä tehtyihin havaintoihin. Kokemukset ovat monijuonteisia eläviä organismeja, jotka yhdistelevät sekä ulkoista, että sisäistä avaruutta symbioottisesti. Toisinaan harhailu tuntui olevan kuin petrimalja tai kasvualusta, johon erilaiset epäpuhtaudet ja kokemusten ytimet asettuvat vapaasti kasvaakseen odottamattomiin suuntiin ja yhdistyen odottamattomilla tavoilla.

2.6. Harhailevat kehot tilassa

Päämäärätön liike tilassa voi tiedon lisäksi itsessään tuottaa taiteellisen eleen. Performatiivisena tekona harhailu on eräänlainen tiettyyn paikkaan sitomaton paikkasidonnainen ele, joka muodostetaan yhdessä harhailijan, harhailuympäristön ja kaikkien sen toimijoiden kanssa. *Harhaileva* kehoni piirtää yhtenäistä viivaa kartalle. Samalla se viistää läpi tilojen, jotka lomittuvat ja keskustelevat sekä minun, että muiden tilojen kanssa. Tekona harhailu kyseenalaistaa yksittäisten subjektien tärkeyden, korostaen sen sijaan toimijoiden intersubjektiivista vuorovaikutusta. Harhailija voi olla samaan aikaan todistaja ja esiintyjä, ja harhailun taiteellinen funktio perustuu yhtä lailla sekä sisäiseen henkilökohtaiseen kokemukseen, että harhailun kenttään ja sen subjekteihin ulottuviin jatkuviin neuvotteluihin. Harhailun taiteellinen ydin muodostuu näin sisäisen ja ulkoisen maailman, sekä näiden kokemisen lomittumisesta, sekä mahdollisesta dokumentaatiosta ja esimerkiksi ohjeistuksesta muille harhailijoille. Harhailijan tarkkailu, ihastelu ja hämmästyminen muodostavat siis harhailun teoksen substanssin.

Mietin kaikkien karttojen päällekkäin laittamista. Harhailujen sulautumista yhteen. Erottuvien ja itsenäisten retkien sijaan kokemusta siitä, että ne ovat kaikki yhtä ja samaa. Eri huoneita, joiden välillä kuljen.
(Ote 5.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 2, kohta 5)

Suuresti ihailemani, jo edesmenneen yhteiskunta- ja maantieteilijä Doreen Massey'n mukaan tilat on ymmärrettävä nimenomaan niissä olevien vuorovaikutusten kautta ja eri toimijoiden suhteiden välisyyksinä. Nämä välisyydet ovat dynaamisia ja muuttuvia, mikä johtaa siihen, että tila ei ole staattinen *oleva* vaan *tuleva*, aina työn alla (Massey 2005,

Luku 1, Opening propositions). Tila ei voi olla siis olemassa ennen siinä toimivia identiteettejä ja entiteettejä, mutta *harhailun* tilat ovat olemassa ennen minun kehoani. Ne ovat täynnä elämää, joka on vuorovaikutuksessa keskenään täysin minusta riippumatta. En löytänyt tilaa, vaan löysin *itseni tilasta*.

Vaikka *harhailun* maastot ovat näennäisesti samat muiden toimijoiden kanssa, ovat kokemukset niistä mahdollisesti täysin erilaisia. On syytä huomioida riski harhautua ihmis- ja itsekeskeiseen illuusioon yhteisestä kokemuksesta. Semiotikko Jakob Von Uexküllin teorioiden keskeinen käsite *Umwelt* kuvaa jokaisen toimijan omasta kokemuksesta hahmottuvaa maailmaa (Kull 2010, 348–49). *Harhailijana* minun maastoni näyttäytyy luultavasti täysin eri tavalla, kuin mäyrän, jonka jälkiä seuraan.

Seuraan pienten eläinten jälkiä.

(Ote 6.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 3, kohta 13)

OSA III: HARHAILU JA ÄÄNI

Äänekäs epäminä / Augmentoitu äänittäjä
60°14'29.4"N 21°57'16.8"E

3. ÄÄNEKÄS EPÄMINÄ JA MATALAN TAAJUUDEN SIGNAALIT

Kenttä-äänittäminen on ollut minulle haastava ilmaisen muoto siihen liittämieni virheettömyyden vaatimusten vuoksi. Pidätän hengitystäni tai jähmetän kehoni omituiseen ja kivuliaaseen asentoon, jotta en pilaisi äänitystä. Teen kaikkeni, jotta oma läsnäoloni ei tulisi tiedetyksi, sillä takkini kahina tai nenäonteloni vinkuminen liikaa äänitteen *prestiisiä* ja *dokumentaarista* luonnetta. Tärkeintä on *vangita* haluttu signaali puhtaana ja häiriöttömänä. En kuitenkaan voi poistaa itseäni ja varusteitani äänitteestä. Omat valintani kuuluvat äänitteen reunoilla kulloisenkin äänityspaikan ja -ajan muodossa yhtä lailla, kuin mikrofoniin hiljainen pohjakohina on mukana tallenteessa. Olemme äänittäjinä mukana tallenteissa, halusimme sitä tai emme. Kenttä-äänittämisen parissa työskentelevä äänitaiteilija Mark Peter Wright kuvaa tätä huomiota turhaan pakenevaa hahmoa *äänekkääksi epäminäksi* (noisy non-self) (Wright 2017, 33).

Äänekkään epäminän läsnäolo koetaan tavallisesti yksioikoisesti *virheeksi*. Sen ei katsota tuottavan halutun laista informaatiota äänitteeseen, joten se käsitellään ja leikataan pois. Tehdään kuulumattomaksi, jotta kuulija voisi saada mahdollisimman tarkan kuvan itse soonisesta subjektista. Äänekkään epäminän kautta kuunteleminen on kuitenkin paljastanut uusia puolia myös omista vanhoista äänitteistä⁹. Kaikki *virheet* sisältävät valtavan määrän informaatiota. Ne paljastavat jotain muuta, kuin mitä on ollut tarkoitukseni tallentaa. Yhtäkkiä subjektin rajausta paljastuu ilmiselväksi illuusioksi ja kuulemattomaksi tarkoitettujen toimijoiden välttämätön läsnäolo puhkaisee kuplan. Näiden elonmerkkien myötä myös erilaiset vuorovaikutussuhteet piirtyvät paremmin esiin ja kuulokuva muuttuu kaksikulotteisesta äänimaisemasta monikulotteiseksi keskusteluiden kentäksi, jossa korostuvat ajallisuus, tilallisuus ja kehollisuus.

Äänekäs epäminä kuuluu kaikissa niissä hiljaisissa signaaleissa, jotka jäävät halutun rajauksen ulkopuolelle, mutta joita ei voida poistaa. Ne ovat kulttuurisia preferenssejä,

⁹ Vuonna 2021 olimme äänisuunnittelijaryhmän kanssa kenttä-äänitysmatkalla Pohjois-Norjassa. Erikoisin äänityskohde oli vuoristojäätikkö, jossa äänitysaikaa oli hyvin rajallisesti. Retken jälkeen kuuntelin pettyneenä äänitteitä, joissa lähes kaikissa kuuluivat jylhän ja aution jäätikön sijaan kollegoideni jääraudat ja pyynnöt hiljaisuudesta äänityksen aikana. Nyt juuri nämä seikat piirtävät selkeämmän kuvan koko tilanteesta – Ei ollut autiota jäätikköä, vaan ryhmä äänekkäitä epäminuuksia häivyttämässä itseään kuulokuvasta. Pidän näistä äänityksistä kovasti!

teknologian materiaalisuutta ja valtasuhteita. Äänittäjän häivyttäminen on ollut kenttä- ja luontoäänittämisen alkuajoista asti hiljainen sopimus, jonka kautta äänittäjä on aina absoluuttinen toimija, mutta väistää kysymyksiä *media-aaveena* jonnekin tallenteen taakse (Wright 2022, 21). Se on itsensä naamioimista hiljaisuudella, kun äänittämisen kohteilla ei tätä vaihtoehtoa aina ole (Wright 2017, 29).

3.1. Kuunteleminen ja informaation ekologia

Omassa työskentelyssäni on ollut mahdotonta olla huomaamatta kestävyiden ja jatkuvan uuden informaation tuottamisen ristiriitaa. Äänisuunnittelu on informaation tuottamista. Uutuuden käsite tuntuu itselläni kytkeytyvän uuden informaation tuottamiseen ja itseään kiihdyttävään kehään, jossa arvotan omaa taiteellista työskentelyä tuotetun materiaalin määrän perusteella. Tätä näkökulmaa haastamassa on omassa äänellisessä praktiikassa ja estetiikassa rinnalla kulkenut kierrättämisen ja löytämisen eetos. Se pitää sisällään esimerkiksi samplaamisen ja lainaamisen pitkään perinteeseen kytkeytyvää media-arkeologiaa ja informaation kierrätystä, mutta myös korvan harjaannuttamista löytämään jo olemassa olevaa informaatiota ympäriltämme.

Kiinnostus harhailun, löydösten ja ihmettelyn tuottamasta taiteellisesta sisällöstä on alkanut kietoutua itselläni yhteen mediaekologian kanssa. Mediaekologia on käsitteenä lähtöisin filosofi Marshall McLuhanin ajatuksista, joita mediateoreetikko Neil Postman jalosti myöhemmin. Mediaekologia käsittelee informaation ja median suhdetta ja vaikutusta ihmisiin sekä ympäristöön (Postman 2013). Syventyminen kenttääänittämiseen on tuonut ulottuvilleni jo olemassa olevien äänten loputtoman maailman. Olemassa olevan äänellisen informaation kohtaaminen asettaa suunnittelijalle kysymyksen: Onko minun tähdellistä tuottaa uutta ääntä, vai keskittyä löytämään merkityksiä ympäriltäni? Se muuttaa ymmärrystäni äänisuunnittelijan roolista ja työskentelystä. Kuuntelemisesta ja olemassa olevien äänien todistamisesta tulee keskeinen työkalu. Kuuntelevan äänisuunnittelijan rooli on jatkuvan pakonomaisen uuden luomisen sijaan dramaturgista kuratointia – äänen kollektiivisuuden ja kerrostuneisuuden kaivelua.

Kysymys informaation määrän ekologiasta ei ole pelkästään henkilökohtainen. Musikologi Kyle Devine on kirjoittanut musiikin poliittisesta ekologiasta ja suhteestamme näennäisen immateriaalisen informaation (digitaaliset äänitiedostot,

pilvipalvelut yms.) ympäristötaakkaan (Devine 2019, 158–59). Harhaillessani kytkeydyn assosioiden niin aineettomiin, kuin aineellisiin ilmiöihin itsessäni ja ympäristössäni, ja voin tallettaa niiden olemassa olevan informaation vaihtoehtoisilla tavoilla.

Näennäinen näkymättömyys ja kehon häivyttäminen ovat läsnä paitsi teknologiassa, myös kenttä-äänittämisen filosofiassa. Devinen kuvaukset kuluttajan näkökulmasta piilossa olevista kovalevyistä ja servereistä suoratoistopalvelujen käyttöliittymien takana (Devine 2019, 150) liittyvät erityisesti informaatioteknologian ja suoratoiston logistiikkaan, mutta aistin samaa vapaaehtoista sokeutta systeemeille myös kenttä-äänittämisen praktiikassa. Äänettömät epäminät ja matalan taajuuden signaalit siivotaan kovalevyjen takamaille näkymättömiin ja kuulumattomiin.

3.2. Kentän äänitys

Kenttä-äänittämisen isoimpia kysymyksiä itselleni on ollut se, minkälaisen irrallisuuden kokemuksen se minussa aiheuttaa. Dokumentaarisuuden ajatus ja puhtaan äänitteen etsiminen tuntuvat keinotekoiselta ja kuin hienoimman valokuvan rajaamiselta. Tallentimeni antaa minulle mahdollisuuden äänittää lähes äärettömällä dynaamisella vasteella ja sadan yhdeksänkymmenkahden tuhannen pisteen näytteenottotaajuudella. Näiden numeroiden käsittämättömyys saa minut ajattelemaan sitä, tuottaako kaikki tämä tarkkuus *todempaa* kuulokuvaa ympäristöstä. Elokuvaohjaaja Jean-Luc Godardin *Petit soldat* elokuvan päähenkilö Bruno Forestierin mukaan ”*Valokuva on totuutta. Elokuva on totuutta 24 kuvaa sekunnissa*” (Godard 1963, 24:35). Ovatko äänitteet totuutta 192 000 kertaa sekunnissa?

Kenttä-äänityksen varusteet tarjoavat yhä parempaa signaali–kohinasuhdetta ja mahdollisuutta eristää sooniset subjektit. Repiä ne pois ympäristöstään ja paketoita ne siistityiksi kirjastoiksi, joissa jokainen kohde on museoitu oman nimilappunsa alle. Kuuntelemisen tekniset apuvälineet tekevät äänittämisestä Hi-Fi:ä samalla, kun kenttä itsessään on yhä meluisampi ja enenevässä määrin Lo-Fi (Schafer 2017). Se, mitä tällaisella teknisesti virheettömällä äänitteellä viestitään, on jotain aivan muuta, kuin paikkaa ja siellä vaikuttavien subjektien verkostoa. Wright kuvaa tätä ongelmaa ”*siellä*” *olemisen* (being "there") ongelmallisuudeksi. Kenttä-äänitteen tehtävän katsotaan usein olevan tallennetun tilan ja ajan kokonaiskokemuksen toistamisen auditoijalle. Rajattuna ja medioituna kokemuksena kenttä-äänitteen kuunteleminen on kuitenkin Wrightin

mukaan vain "ihmisenkokoinen siivu soonisesta kokonaiskokemuksesta" (Wright 2022, 95). Kun ihminen ja ihmisen läsnäolon ehdottama informaatio pyritään rajaamaan pois kokonaisuudesta, äänittäjän tehtävä tyipistyy tekniseen suoritukseen ja rooli kuuntelevana läsnäolijana päättyy äänitteen tekohetken jälkeen.

Omassa kenttä-äänittämisen praktiikassa huomioni on keskittynyt usein pääasiassa tekniikkaan ja äänten kiinnostavuuden arvottamiseen. Tämä on osaltaan heikentänyt läsnäoloa ja kuuntelemista, sekä sisäisen kokemuksen kautta tapahtuvaa merkityksenantoa. Äänekkään epäminän havainnoinnin kautta olen miettinyt suhdetta tekniikkaan uudessa valossa. Mikrofonit voivat olla jotain, joiden tehtävänä on liittää äänittäjä kehollisesti ja äänellisesti ympäristöönsä. *Harhaillessa* mikrofoneista tuli osa kehoani, vapauttaen huomioni muualle. Ne olivat luontevia liitännäisiä ja harhailin eräänlaisena augmentoituna ihmistallentimena.

En suostu unohtamaan äänitysvälineitäni. Ehkä se on hyvä, koska olisi outoa, jos olisin täällä kaikkien näiden teknisten tallentimien kanssa tallentamassa kaikkea, tekemättä edes sisäisesti jotain neuvottelun prosessia. Tekisi mieli kysyä ohikulkevalta kauriilta mielipidettä äänittämisestä.

(Ote 6.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 3, kohta 5.)

Vaikka yritin kohdistaa huomioni pois tekniikasta, se ei tapahtunut välittömästi. Hiljalleen aloin kuitenkin hyväksyä olemiseni näiden äänellisten liitännäisten kanssa. Edellinen muistiinpano 6.3. tapahtuneesta harhailusta oli tehty kävelyn alkuvaiheessa, jolloin olin epävarmempi suhteestani itseäni kiinnittämääni tekniikkaan. Seilin saaren pohjoisosan metsissä ja rantakallioilla harhaillessa suhtautumiseni kuitenkin muuttui melko nopeasti, mikä tulee ilmi noin tuntia myöhemmin tehdyssä muistiinpanossa:

*Koko keho tuntuu mikrofonilta, nyt kun ne ovat kiinnitettynä olkapäihin.
Tuntuu erilaiselta teolta, kuin mikrofonin osoittaminen. Minun pitää ohjata
koko kehoani, liikuttaa sitä ja laittaa se lähemmäs asioita. Kyykistyä,
kumartua ja ryömiä.*

(Ote 6.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 3, kohta 12.)

Tunne oli kiinnostava, mutta outo. Kuin omaa kehoani asuttaisi kaksi vaihtoehtoista käyttötapaa, joiden välillä muutun sulavasti tilanteesta toiseen. Kehollinen äänittäminen ankkuroi minut esimerkiksi rantakalliolle ja pakotti olemaan läsnä kehollisesti sen sijaan, että mikrofoni olisi esine, jolla osoitan ympäristöä – jotain, mikä on aina minun ja muiden toimijoiden välissä.

*Polviani kylmäsi, kun asetuin jäiselle rantakalliolle kontalleni kurottaakseni
äänittäviä lisäelimiäni kohti rantaviivaa. Kallio oli kuin koteloitu kovaan
limakuoreen, kun tuuli oli hiljalleen puhaltanut kosteutta hienona sumuna
mereltä kivelle. Pelkäsin liukuvani suoraan mereen, joka sihisi edessäni.
Rannasta lähti erikokoisen jään gradientti alkaen kiviä nuolevasta
rakeisesta sohjosta kohti jokseenkin yhtenäistä jääkantta. Välissä oli
pannukakkujäättä, jota kutsutaan pannukakkujääksi, koska se muodostuu
irtonaisista, halkaisijaltaan noin kahdenkymmenen sentin levyisistä
pyöreäköistä jäälevyistä, jotka eivät ole vielä jäätyneet yhteen.
Pannukakkujen välillä on paikoitellen heikkoja sidoksia, jotka saavat
suuremman pinta-alan hengittämään ja aaltoilemaan, haastaen kiinteän ja
fluidin rajanvetoa.*

(Ote muistiinpanoista 6.3.)

Tapani liikkua muuttui monipuolisemmaksi ja sai vaikutteita ympäristöstäni. Läsnäolon lisäksi liikekieleni tuli neuvottelun piiriin, jossa keskustelin sanattomasti tavastani olla ympäristön ja sen muiden toimijoiden kanssa vuorovaikutuksessa.

3.3. Aika on poissa paikaltaan

Jo kuljetut reitit piirtyvät ajasta irti nyrjähtäneinä esiin yhä uudestaan. Kuuntelemalla *harhailun* ääniä, niiden jäljet heräävät henkiin, mutta näyttäytyvät uudenlaisina ja paljastavat jotain muuta, kuin ennen. Pohdin, kuinka monta kerrosta voin kuoria kuuntelemalla matkaani yhä uudestaan.

Hetkessä en huomannut sähkön hurinaa.

(Ote 5.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 2, kohta 1)

Koska *harhailun* maasto rajautui saaren rantoihin, alkoivat kierretyt reitit myös hiljalleen risteämään ja kerrostumaan. Sääolosuhteiden vaihtelevuuden takia toisinaan olivat vanhat jäljet pyyhkiytyneet tai korvautuneet muiden kuin itseni jäljillä, mutta aina silloin tällöin näin oman kenkäni jättämän painauman. Aiempien *harhailuiden* jättämät jäljet olivat kuitenkin usein aistittavissa ilman konkreettisia jälkiä. Yhtäkkinen tutusta paikasta havahtuminen tuotti hauraan aavemaisia hetkiä, joissa kuvittelin uudelleenkuuntelun voivan herättää aiemman itseni eloon nykyisyyden rinnalle:

Jos nyt kuuntelisin vanhaa äänitystä, niin kävelisin itseäni vastaan.

(Ote harhailumuistiinpanoista. Liite 4, kohta 11)

Jatkuvasti enemmän risteävät reitit muodostivat paikkatiedon ja äänitteiden myötä oman karttansa kuljetusta maastosta. Välillä se toimi osoituksena siitä, miten paljon *harhailun* potentiaalia jää aina piirtyneiden reittien väliin. Välillä se sai ajattelemaan karttojen laittamista päällekkäin ja kaiken peittymistä harhailun harsomaisen kartografian alle:

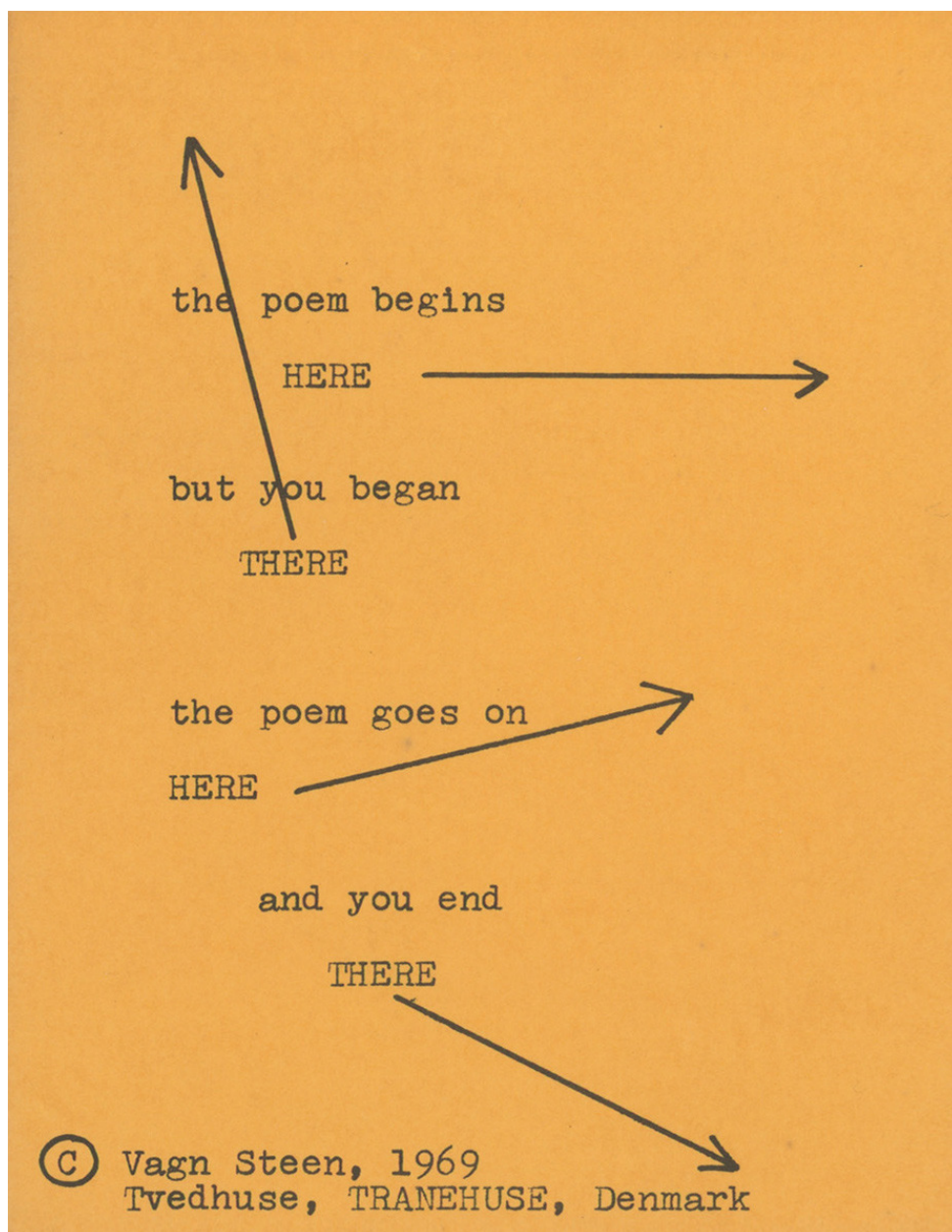
Mietin kaikkien karttojen päällekkäin laittamista. Harhailujen sulautumista yhteen. Erottuvien ja itsenäisten retkien sijaan kokemusta siitä, että ne ovat kaikki yhtä ja samaa. Eri huoneita, joiden välillä kuljen.

(Ote 5.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 2, kohta 5)

Kuinka monta päivää menisi, jotta piirtäisin koko saaren pinnan askeleillani.

(Ote 13.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 6, kohta 6)

Pienen, mutta jokaisessa äänitteessä johdonmukaisesti toistuvan ja yhdenmukaisen aikahypyn tuottaa äänitystekniikka. Nauhuri on aina valmiina äänittämään ja asetuksista riippuen pitää muistissaan noin kuusi sekuntia ennen tallennuksen aloittamista kuuntelemaansa materiaalia. Äänitys on käynnissä, ennen kuin sen aloittamisesta on tehty tietoinen päätös. Se on viekas salakuuntelu, joka asettaa äänittäjän itsensä alttiiksi tarkastelulle. Äänitteen kuuntelija kuulee äänittäjän valmistautumattomana, äänekkäänä ja varomattomana. Se sekoittaa yhteisen sopimuksen siitä, mistä on sopiva aloittaa ja leikkii omalla teknologiallaan. Samalla se tuo omat hiljaiset signaalinsa kuultavaksi ja tekee mediasta sekä tekniikasta häilyvän sijasta konkreettisempaa. Muutama vuosi sitten löysin 2016 kuolleen tanskalaisen fluxusrunoilija Vagn Steenin runon *The poem begins here with help of arrows* (Kuva 5). Nauhurin *esiäänitys* (pre-record) palautti mieleeni tämän kokeellisen runon.

Kuva 5. *The poem begins here with help of arrows* (Steen 1969)
<https://www.theideaofthebook.com/pictures/555a.jpg?v=1553015206>

3.3.1. Uudelleenkuuntelu ja kaiken hengittäminen

Harhailuäänitteiden uudelleenkuuntelemisesta muodostui oudolla tavalla tärkein osa koko työprosessia. Syventyminen hetkeä aiemmin tehtyyn äänitteeseen tuntui aluksi omituiselta työvaiheelta – Mitä uutta voin kokea äänitteen kautta jostain, jonka olen juuri kokenut moniaistisesti harhaillen? Kuunteleminen kuitenkin syvensi ajatuksia, joita olin tehnyt harhailujen aikana ja synnytti täysin uusia huomioita sekä äänittäjästä, että ympäristöstään. Taiteen ja arkeologian professori ja post-kolonialistisen tutkimuksen

teoreetikko Tina Camppt käyttää subjektin tai rajauksen ulkopuolisista heikosti kuultavista signaaleista ”matalan taajuuden” -termiä (low frequency strategy) (Camp 2017, 20). Nämä hiljaisen presenssin signaalit vaativat kuuntelijalta passiivisen kuulemisen sijaan syvempää kuuntelemista. Wright käyttää termiä kuuntelun ja uudelleenkuuntelun kontekstissa kuvaamaan kaikkea sitä, joka on hädin tuskin kuultavaa – Kaikkea sitä, mikä jää kuulemisen tai äänittämisen soonisen subjektin rajojen ulkopuolelle. Matalien taajuuksien käyttäminen kuuntelemisen moodina on Wrightin mukaan ”äänitteiden metadatan spekulatiivista etsimistä” (Wright 2022, 5).

Tietoisuus uudelleenkuuntelun ja rekursiivisen tulkinnan mahdollisuuksista toimii myös vapauttavana tekijänä itse *harhailun* aikana. On mahdollista keskittyä hetkeen ja varsinkin kokemukseen hetkestä – kaikista sen toimijoiden tuottamista välisyyksistä – ja unohtaa diskursiivinen analyysi. Georges Bataillen *sisäisen kokemuksen* käsitteen yhtenä lähtökohtana on älyllisen ja tietoisien toiminnan lakkauttamisen kautta virittyminen ottamaan vastaan sisäinen kokemus (Bataille 2020, 31). Tulevaisuudessa lupauksena oleva uudelleenkuuntelu ja paluu harhailun kokemukseen pudottaa *harhailijan* vastaanottavaan ja paljaaseen tilaan. *Harhailujen* aikana tieto tästä paluun mahdollisuudesta häilyy hetken tietoisuuden ääriellä, kunnes antaa tilan rikkomattomalle sisäiselle kokemukselle.

Uudelleenkuunnella harhailuäänityksiäni, huomaa, miten vahva on augmentoidun kehoni läsnäolo. Kuulen kehoni liikkeitä ja hengitykseni. Olen läsnä inhimillisenä tekijänä ja subjektina passiivisen ääniobjektin sijaan. Nämä havainnot toistuvat yhä uudestaan *harhailun* ja sen uudelleenkuuntelemisen synnyttämissä muistiinpanoissa:

Tuntuu oudolta käydä läpi omia jälkiään ja tekojaan. Tuntuu, että on ollut juuri tuossa samassa kohdassa ja nyt elää sitä uudestaan. Näenkö samat tilanteet? Jollain tapaa tuntuu, kuin katselisin actionkameran kuvaamaa videota. Samaan aikaan vieraannuttavaa, että tuttua. Kuulostiko kaikki tältä siinä hetkessä?

(Ote 3.3. harhailusta. Liite 1, kohta 1)

Tulee outo tunne, kuin olisin oman kehoni sisällä kuuntelemassa itseäni ympäristössä. Se muistuttaa minua vuodesta 2009, kun koin päinvastoin tarkkailevani itseäni ulkopuolelta. Tämä alkoi aina, kun poistuin kotoani ulos kävelemään ja myöhemmin ymmärsin kokemuksen olleen jonkin sortin dissosiativinen oire, jossa oikeasti tuntui siltä, kuin katsoisin itseäni lälyviidosta kävelemässä ihmisten keskellä.

(Ote 5.3. harhailusta. Liite 2, kohta 2)

Harhailu tuottaa jatkuvaa hengitystä ja pitää sitä kautta yllä yhteyttä kehon ja ympäristön välillä. Hengitys tekee kehon kuuluvaksi ja kertoo uudelleenkuuntelijalle läsnäolosta. Se riisuu pois tarpeen tehdä itsensä kuulemattomaksi tai näkymättömäksi. Kehon äänien kautta äänittäjä/*harhailija* evää itsensä häivyttämisen mahdollisuuden ja tekee olemisensa kiistämättömäksi. Äänittäjän läpikuultavaa ja olematonta olemusta on äänitaiteen kontekstissa haastanut esimerkiksi äänitaiteilija David Michael. Michaelin teos ”The microphones are not ears” (Michael 2016) koostuu kymmenestä äänitteestä, jotka ensikuulemalta istuvat kenttä-äänittämisen perinteiseen estetiikkaan, jossa kentästä piirtyy tarkkarajainen sooninen vinjetti – jonkinlainen äänellinen *tableau vivant*. Liikkumaton kuvaelma, jossa elävyyden representaatiota tavoittelevat objektit ovat hallitusti ja staattisesti esillä kuuntelijalle. Illuusion rikkova keskustelu on lähes järkyttävä, koska se haastaa juuri kenttä-äänittämisen dokumentaarisia konventioita. Perinteisesti epäonnistuneiksi mielletyt äänitteet nousevat teoskokonaisuuden keskiöön.

Äänekäiden epäminuuksien keskustelu tuo kuulokuvaan valtavan määrän informaatiota ja metadataa, joka ”puhtaasta” kenttä-äänitteestä uupuisi. Kuuntelijana on vaikea välttyä mieltämästä Michaelin teosta kuunneltuaan luontodokumentin omaisia kenttä-äänitteitä ja niiden luonnetta jollain tapaa tahratuiksi. Verhoa on raotettu ja ihmisen läsnäolosta muistutettu tavalla, jota on vaikeaa pyyhkiä pois mielestä.

Hengityksen kuuleminen pitää minut läsnä ympäristön kanssa. Se muistuttaa siitä, että en ole äänetön tai kehoton haamuolento tarkkailemassa muita, vaan jakamassa tilaa toisten toimijoiden kanssa.

(Ote 5.3. harhailusta. Liite 2, kohta 3)

Hengitys oli läsnä usein myös ympäristöstä tehdyissä havainnoissa. Se on toimintona luonnollinen lähes kaikelle elävälle, oli kyse keuhkollisista nisäkkäistä, kiduksellisista kaloista tai yhteyttävistä kasveista. Hengittäminen yhdistää *harhailijan* ja hänen jakaman ympäristönsä ilman kautta. Meren äärellä olen helpottunut¹⁰, koska mereltä puhaltava tuuli tekee puolet hengityksestä puolestani. Metsässä kuuntelen puiden pitkiä ulvovia huokauksia.

Merijään psykotrooppinen hengitys ja aaltoilu samalla, kun merituuli hengittää puolestani sisään.

(Ote 8.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 4, kohta 9)

Kuulin huokaavat männyt kauempaa ja osuin noitapuulle. Alkoi kylmäämään.

(Ote 8.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 4, kohta 10)

Kuvailevat sanat saattavat välillä tuntua ympäristöä inhimillistävältä. Niiden tarkoitus ei kuitenkaan ole päättää, mitä esimerkiksi puut ajattelevat, vaan toimia mielen harhailuna ja leikkinä *harhailijalle*. Menemistä hengityksen kautta sisään myös toisten ruumiiseen ja kuuntelemaan niitä auskultatiivisesti. Auskultaatio tarkoittaa kehon sisäisten äänien kuuntelemista esimerkiksi stetoskoopin avulla¹¹. Harhailun äänitteiden äänittäjän minäkuva ei ole käytännössä sisäelimellinen otos, mutta tulee kuitenkin niin lähelle, että ajattelen väkisinkin myös sisäisiä ääniä. Hengitys ja hengästyminen ovat selkeitä kehollisia signaaleja siitä, että äänitteen maailman ankkuripisteenä, origona, on elävä keho. Vaatteiden kahina kertoo niiden alla liikkuvien lihasten ja tukielimistön jatkuvasta narinasta silloinkin, kun se ei itsessään herkkiin mikrofoneihin tartu. Äänekkään

¹⁰ Myös vuorilla on jokseenkin samanlainen vaikutus minuun. Kummatkin saattavat lukita minut paikalleen tuntikausiksi vain tuijottamaan ja tunnustelemaan ilman virtausta minusta riippumatta. Canfrancin vuoristokylässä 2019 katselin laakson toisella puolella olevaa vuorensinämää, sen huimaavia uurteita ja huippuja, ja näin sen yhtäkkiä ylösalaisin. Siinä ymmärsin, että merien syvänteet ovat vuoria väärin päin. Toistensa negatiiveja ja käänteisvaloksia.

¹¹ ”Auscultation” (<https://www.physio-pedia.com/Auscultation>)

epäminän kehosta sen ulkopuolelle erittyvät äänet toimivat hengityksen tavoin yhteytenä sisäisten tapahtumien ja ympäröivän maailman välillä.

Japanilainen performanssi- ja äänitaiteilija Fuyuki Yamakawa käyttää musiikissaan ja esiintymisissään kehoaan usein auskultatiivisella tavalla (esim. Yamakawa 2006; 2023). Stetoskoopin poimimat sydämenlyönnit tulvivat voimistettuina ja efektoituina kaiuttimista muokaten kuuntelijan kokemusta omasta koostaan. Ympäri Yamakawan kehoa kiinnitetyt kontaktimikrofonit tuovat ihon alla liukuvien kalvojen ja nivelten äänet valtavan kokoisina kuulijan aisteille. Tämän kokeellisen auskultaation praktiikan kautta taiteilija purkaa rajoja oman sisäisen ja ulkoisen maailman, sekä itsensä ja yleisönsä väliltä. Keho kääntyy ympäri ja kokemukset muuttuvat jaetuiksi.

Auskultaatio saa minut ajattelemaan mahdollisuutta myös mielen sisäisten äänten rajanylitykseen. Ympäristön shokeeraava hiljaisuus tuntuu luovan tilaa ilmiölle, jossa koen mahdolliseksi sen, että esimerkiksi päässäni soiva musiikki saattaisi kuulua ympärilläni ja tallentua äänitteelle mikrofoniin kautta. Kuunnellessani äänitteitä uudestaan huomaan, että jotain on tallentunut. Mielen sisäiset liikkeet harhaillessa ovat kenties vaikuttaneet ympäristössä olemiseen ja mikrotason vuorovaikutuksiin tavalla, joka jättää jälkeensä pieniä heikkoja signaaleita. Kuunnellessa äänitteitä kuulen omat ajatukseni, tunnistan omat kuulumattomat korvamatonni.

Kuuluuko päässäni soiva musiikki mikrofoneihin?

(Ote 11.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 6, kohta 12)

Pään sisäinen sointi tuntui toisinaan olevan ristiriidassa poikkeuksellisen äänettömän ympäristön kanssa. Seilin saari on maaliskuussa kaupunkiympäristöön verrattuna niin hiljainen, että korvan sopeutuminen sen äänelliseen dynamiikkaan kesti useamman päivän. Oli sekä henkisesti, että fyysisesti omituista ja jopa hieman järkyttävää huomata, että aluksi kuulin lähinnä itseni ja omat ajatukseni ympäristön sijaan. Kuulokynnyksen hiljalleen sopeutuessa vallitsevaan hälyvapaaseen taustatasoon, alkoi hiljaisuudesta kaivautua esiin signaaleja, jotka voimistuivat yli oman kehoni kohinan. Myös hiljaisuus itsessään tuntui kasvattavan tasoaan. Se oli äänen puuttumisen sijaan intensiivistä ja

hyökyvää hiljaisuutta. Sellaista hiljaisuutta, joka saa kuuntelemaan ja kunnioittamaan itseään¹².

Tuuli on täysin tyyntynyt ja se tekee kaikesta yliluonnollisen hiljaista.

Kaikki se kohina, jonka on tottunut pitämään osana ympäristöään, on kokonaan poissa ja jäljellä on vain oma kohina.

(Ote 6.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 3, kohta 10)

Harhailun kannustaessa assosiatiiviseen ajatteluun, myös havainnot äänimaiseman luonteesta hakivat muotoaan monesta suunnasta. Seilin kirkkokallioilla harhaillessani pohdin englannin kielen jalankulkua tarkoittavaa sanaa *ambulatory*, joka yhdistyi hetkessä telkkäparven ohilento. Telkkien tunnusomaisena äänenä on niiden siipisulista lentäessä syntyvä ääni, joka muistuttaa aaltoilevaa sireeniä:

Ambulatorinen äänittäjä ja ambulanssimainen äänimaisema

(Ote 5.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 2, kohta 9)

Keräämäni muistiinpanot puuttuvat kuitenkin vain harvoin ympäristön yksittäisiin ääniin. Äänellä ja äänityksillä on selkeästi ollut erillisten kohteiden tallentamisen ja arkistoinnin sijaan laajempi kokemuksellinen merkitys. Sekä *harhailujen* aikana, että äänitteitä uudelleenkuunnellessa huomaan kuuntelemiseni vaihtelevan mikro- ja makrotasoilla – Perspektiivi vaihtuu kaiken kattavasta aivan pienimpiin rasahduksiin. Tämä huomio vahvistaa ennakko-oletustani siitä, että *harhailu* virittää minut aistimaan ja kokemaan ympäristöäni tavalla, joka ei jää kiinni merkkeihin, vaan merkityksiin. Vaikka retket on mahdollisia kulkea uudestaan uudelleenkuuntelun muodossa, eivät niistä nousevat

¹² Edesmennyt fantasiakirjailija Terry Pratchett on mielestäni yksi lahjakkaimmista kirjallisista äänisuunnittelijoista. Hänen kirjansa pitävät sisällään humoristisia ja eläviä äänen kuvauksia, jotka kiteyttävät erilaisten soonisten ilmiöiden potentiaalia uskomattoman tarkkanäköisesti. Sourcery romaanissaan Pratchett kirjoitti tämänkaltaisesta intensiivisestä hiljaisuudesta, jota hän kuvaili ”suureksi epämelun pauhuksi” (Pratchett 2013)

huomiot typisty yksittäisiksi äänihavainnoiksi. Useimmat äänityksistä alkavat solmiessa kenkiäni ja loppuvat oven kolahdukseen palatessani ulkoa sisälle. Näiden pisteiden väliin jäävä aika tihentyy ja venyy. Täyttyy uusista löydöistä ja merkityksistä. Tunnistan eri äänet ja ne palauttavat minut hetkeen, aistimaan siitä jälleen uusia piirteitä. Yksittäisten äänien sijaan signaalit ovat kuitenkin toisiinsa kietoutuneita työkaluja, jotka rikastavat kokemusta ja syventävät sitä joka kuulemalla.

OSA IV: HARHAILUN (IM)MATERIAALINEN REALISMI

Lisäelimet / välineet / kehon jatkeet
60°14'21.6"N 21°57'43.7"E

4. MITÄ KAIKELLE TÄLLE TAPAHTUU HARHAILUN JÄLKEEN?

Kysymys tallentamisesta, säilyttämisestä ja muistamisesta on häilynyt tämän prosessin aikana takaraivossani. Harhailusta on tullut minulle välitön työkalu, joka sitoo minut keskusteluun itseni ja ympäristöni kanssa ja edesauttaa kuuntelemista. Kaikki se pohdinta tekniikkaan keskittymisestä ja jonkinasteisesta neuvottelusta tallentajan ja muiden läsnäoli(j)oiden kanssa kääntyy kohti dokumentaation kohtaloa. Äänitteet ovat tehneet tehtävänsä mediana, jonka kuuntelemisen, uudelleenkuuntelemisen ja rekoodaamisen avulla olen tehnyt huomioita subjektien rajojen ulkopuolelta. Onko niillä tulevaisuutta enää missään muussa kontekstissa?

4.1. What burns, never returns

Alun perin ajatuksenani oli, että äänitteet tallennetaan vain tätä tiettyä tarkoitusta varten. Niiden tarkoitus oli pyrkiä pois estetisoinnista ja näennäisen dokumentaarisista kenttä-äänityksistä. Niiden sisältämä informaatio ulottuu yksittäisen kohteen ulkopuolelle, eivätkä ne täytä tehtävänsä esimerkiksi tausta-ambienssina. Ne eivät istu *taustalle*, vaan kaivertavat oman äänellisen, informatiivisen ja affektiivisen tilansa – kuuluttavat omaa auktoriteettiaan ja kutsuvat kuuntelemaan kerroksiaan. Ajatus juuri näiden tallenteiden käyttämisestä esimerkiksi esityskontekstissa tuntuu näistä syystä haastavalta ja jollain tavalla epämiellyttävältä. Äänitteiden tehtävä on ollut auttaa minua kuuntelemaan harhailuympäristöä ja kunnioittamaan sen kanssa tehtyä kehollista keskustelua. Ne ovat kuin haastatteluaineistoa, joiden säilyttämiseen liittyvät myös eettiset kysymykset. Millaisia tietoturvaan liittyviä asioita minun tulisi varmistaa, mikäli haluan säilyttää sensitiivistä aineistoa?

Esseessään "The Work of Art in the Age of Mechanical Reproduction" Walter Benjamin puhuu asioiden aurasta, joka hänen mukaansa voidaan liittää niin taideteoksiin, kuin luonnossa esiintyviin ilmiöihin. Benjaminin mukaan aura ilmenee etäisyyden käsityksen uniikkina ilmiönä aistijan ja kohteen välillä. Tämä etäisyys ilmentää aidon ja toisintamattoman kohteen erityistä luonnetta ja se kutistuu Benjaminin mukaan mekaanisen tallentamisen ja uudelleenluontamisen myötä. (Benjamin ym. 2012, 231–32) Tutkielmaani varten tehdyt äänitykset ovat toistaiseksi tallenteita, eikä niitä ole tuotettu uuteen muotoon. Tässä muodossa koen, että alkuperäiset ympäristöt säilyttävät vielä

toimijuuttaan ja etäisyyttään minuun, koska tallentamisen epäsymmetrisistä valtasuhteista huolimatta olen valinnut olla jakamatta tai muokkaamatta mitään näistä äänitteistä. Pelkään, että arkistointi kutistaisi sitä etäisyyttä, toisi joka kerta äänitteisiin palatessani niiden kohteita enemmän oman kontrollini piiriin. Benjaminin ajatukset etäisyyden muodostamasta erityisyydestä muistuttavat minua myös Rebecca Solnitin kuvaamasta "etäisyyden sinestä". Solnit käyttää termiä kuvaamaan sitä sävyä ja utua, jonka lähellä horisonttia olevat asiat saavat hunnukseen. Se on kaipauksen väri, joka merkitsee saavuttamattomuutta ja sen hyväksymistä. Solnit puhuu tästä sinestä juuri etäisyyden vektorina, joka on pysyvä ja säilyttää mittansa harhailjan kulkemasta matkasta huolimatta. (Solnit 2006, *The Blue Of Distance*) Luopumalla äänitteiden representaatio- ja mediointimahdollisuuksista, annan rauhan sille etäiselle ihailulle, jota suoritin harhailujen muodossa.

4.2. Everything flows

Keskusteluissa opinnäyteohjaajani Hanna Rajakankaan kanssa, hän ehdotti myös mahdollisuutta antaa tallenteiden säilyä. Antaa digitaalisen pölyn laskeutua niiden päälle ja odottaa hetkeä, jolloin ehkä sattuman tai harhautumisen kautta palaa niiden äärelle. Esisokraatikko Herakleitoksen kirjoitukset jatkuvasta muutoksesta ovat sietämätön klisee, mutta koska rakastan kliseitä, muistelen usein hänen kenties kuuluisinta lausettaan: *Samaan virtaan astumme emmekä astu, me emmekä me* (Herakleitos 1971, 23).

Media-arkeologian ollessa merkittävässä roolissa omassa estetiikassani ja praktiikassani, on syytä toisinaan pysähtyä ja kysyä itseltäni, onko oma arkistoni lähtökohtaisesti vähemmän kiinnostava, kuin globaalit mediavarannot? Asioiden äärelle yllätyksellisesti sattuminen on henkilökohtaisesti paras puoli luovassa työssä ja olen saanut kokea tämänkaltaisia yllätyksiä lukemattomia kertoja myös oman hautautuneen äänimateriaalini kanssa. Herakleitoksen ajatuksen mukaan kuuntelen aina näiden äänellisten artifaktien äärelle sattuessani niitä eri ajasta käsin – eri ihmisenä seisomassa eri virrassa. Siksi osa minusta haluaisi antaa tallenteille mahdollisuuden sedimentoitua rauhassa, antaa niiden levätä ja antaa tulevaisuudessa jollekin toiselle minälle mahdollisuus sattua niiden pariin. Minkälaisia uusia rekoodauksen mahdollisuuksia ne voivatkaan tarjota, kun uudet korvat kuuntelevat niitä!

Tämänkaltainen suhtautuminen materiaaliin venyttäisi sen suunniteltua käyttötarkoitusta tulevaisuuteen, mutta pitäisi sen silti suljettuna omaan hermeneuttiseen kehäänsä, jossa hiljaiset signaalit ja matalat taajuudet kerrostuvat jokaisen kanssakuuntelukerran myötä. Periaatteessa se tarjoaa mahdollisuuden purkaa äänitysten spekulatiivista metadattaa loputtomiin, kohdistaen kuulijan aktiivisen korvan aina syvemmälle kulttuurin, ympäristön, äänityspraktiikan ja teknologian kerroksiin.

Äänitykset pitävät sisällään myös katkelmia, jotka muistuttavat perinteisempiä kenttä-äänityksiä – Hetkiä, joihin olen pysähtynyt ja kuunnellut siinä hetkessä ympäristöäni. Näitä äänellisiä vinjettejä on mahdollista myös jalostaa kenttä-äänityksen prosessointimenetelmien avulla. Ne voidaan rajata, puhdistaa askeleistani ja hengityksistäni ja luoda äänellisesti kirkas ja ”häiriövapaa” kirjasto sekalaisista luontoäänitteistä, joiden voidaan sanoa kuvaavan Seilin saaren luonnon- ja sääilmiöitä maaliskuussa 2023. Niille voidaan tätä kautta luoda selkeät käyttötarkoitukset esimerkiksi esitys- tai kuunnelmakontekstissa. Samalla ne kuitenkin menettävät suurimman osan alkuperäisten äänitteiden informaatiosta. Tämä on tietysti asia, jota kenenkään ei minun lisäksi tarvitse tietää, mutta jo tämän ajatteluun saa aikaan tunteen, että haluan pitää digitaaliset kirurginvälineet kaukana näistä tallenteista. Niiden tarkoitus on itselleni olla osoituksia kehosta kokemassa ympäristöään ja tutkielmia sen vuorovaikutuksesta. Uudelleenkuuntelun aikana olen tehnyt lisäksi huomioita näistä perinteisistä *luontoäänityksistä*. Harhailun vapaasti virtaavan äänellisen dramaturgian keskellä ne kuulostavat yllättävän latteilta, omasta toimijuudestaan riistetyiltä.

Pysähdyn tekemään virallista luontoäänitystä, kun yhtäkkiä aivan vieressä on talitintti, joutsenet honottavat rannassa ja palokärki alkaa hakkaamaan keloja. Tunnen olevani pyyteetön tarkkailija ja onnistunut äänitaiteilija. Ehkä myös prinsessa Disney-sadusta. Tämä kohta kuulostaa latteammalta, kuin livenä. Lumen korahdus oman askeleeni alla säpsäyttää minut pois prinsessahaaveistani.

(Ote 3.3. harhailumuisiinpanoista. Liite 1, kohta 15)

4.3. Soundtracks for the blind

Mikä funktio on kaikella tällä äänittämisellä? Onko se omaa soundtrackia jälkiensä seuraamiseen?

(Ote 6.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 3, kohta 3)

Lopulta äänitteiden hävittämisen ja einesmäisen jatkojalostamisen sijaan on myös mahdollista käsitellä niitä yhtenä kirjallisen opinnäytteen oleellisena tekstilajina. Koska iso osa tämän tutkielman tekstistä on suoraan johdannaista äänekkään epäminän vuorovaikutuksesta äänekkäässä ympäristössä, on kenties oleellista antaa työhön tutustuvien lukea myös korvillaan. Äänitteiden pitäminen oleellisena osana informatiivista sisältöä mahdollistaa kerrosten syventymisen ja spekulatiivisen metadatan kollektiivisen louhimisen. Samalla se liittää lukijan osaksi jaettua merkitysten ja assosiaatioiden kenttää, joka voi ruokkia luovaa ajattelua entisestään ja tuottaa hyvin kompleksisia löydöksiä.

Äänitteet ovat henkilökohtaisia. Tunnistan itse paikat, hetket ja omat sisäiset maisemani kuunnellessani niitä, mutta on mahdotonta kuvitella, miten ne avautuvat lukijalle. Kriitikko sisälläni sanoo, että ne vaikuttavat banaaleilta tai taiteellisesti tyhjiltä. Ne eivät ole mielenkiintoisia tai spektaakkelinomaisia äänitaiteen merkkiteoksia. Toisaalta, kuten aiemmin on mainittu, en näe tälle materiaalille paikkaa tämän tutkielman kontekstin ulkopuolella. Äänitteet ovat se perusta, jonka päälle koko teksti on rakentunut. Ne ovat kulkeneet mukana muistuttamassa itseäni siitä, mitä olen *harhailujen* muodossa lähtenyt hakemaan. Jakamalla ne lukijan kuunneltavaksi, jaan kokemuksiani myös muodossa, joka pakenee sanoja ja yltää myös niiden taakse.

4.3.1. Äänekkään epäminän mini-installaatio

Äänitteiden säilyttämisen myötä mielessäni on herännyt myös halu toteuttaa tutkielman aineiston pohjalta pieni taiteellinen ele. Installaatio, jonka myötä tuon äänekkään epäminän kehon tavattavaksi ja koettavaksi. En käsittele tätä elettä kattavasti tässä tutkielmassa, sillä se on oma itsenäinen satelliittihuomionsa – tapa tuoda materiaali saavutettavaksi hetken ajaksi, poissa virtuaalisesta tilasta.

Toukokuussa 2023 – pienen hetken ajan – Teatterikorkeakoulun A-rapun omituisen puolitilaan sijoittuvan eleen keskellä on tutkielman tekijän äänekkään epäminän hahmo: Harmaa villapaita ja sen olkapäihin kiinnitetyt mikrofonit. Tämän hahmon äärellä on mahdollista tutustua liitteenä oleviin harhailumuistiinpanoihin ja niitä taustoittaviin äänityksiin.

Eleen ei ole tarkoitus tuottaa uutta, tutkielmasta irrallista taiteellista sisältöä, vaan toimia vaihtoehtoisena tapana tutustua aiheeseen. Vaikka et lukijana olisi päässyt mini-installaatiota todistamaan, on tämä tutkielma edelleen oma teoksensa.

4.4. Mitä minulle tapahtuu kaiken tämän jälkeen?

Harhailun myötä olen hahmottanut olemistani ja ajatteluani uusilla tavoilla. Se on tuottanut toimijuutta, jonka pohjana on uskallus ja herkkyys lähestyä tuntemattomien ilmiöiden potentiaalia kokemus edellä. Luovuus vaatii tunnustelua ja sokeitakin sohausuja suuntiin, joista ei ole (vielä) varma, ja *harhailu* on virittänyt tähän toimintaan kehollisesti. Sen kautta olen sisäistänyt luottamusta kokemuksieni kelpoisuuteen.

Kokemuksien ydinlöytönä on helpotus siitä, että omaa luovuutta voi ruokkia juuri niillä tavoilla, jotka ovat tuntuneet tutkimisen arvoisilta. Antamalla kehon ja mielen harhailla, ja antautumalla harhailun tuottaman assosiatiivisen virran vietäväksi. Samalla se on vahvistanut omaa kykyä ottaa toimijuutta ja tehdä päätöksiä. Tuhansien mikrotason valintojen kautta oppii tekemään myös makrotason päätöksiä tilanteen sitä vaatiessa. Samalla kerroksellinen ja assosiatiivinen jatkuva ajatusten ja ideoiden työstäminen esivirittää sekä intuitiota, että inspiraatiota. *Harhailu* tuntuu usein lähes automaattiselta toiminnalta ja tämän uskon ulottuvan harjaantumisen myötä kaikkeen luovaan työskentelyyn.

Läpi tämän tutkielman työvaiheiden olen pohtinut *harhailun* ja koko aineiston suhdetta ääneen ja rooliini äänisuunnittelijana. Edelleenkin koen välähdyksittäin lievää epäuskoa siitä, ovatko aihe ja käyttämäni näkökulmat soveltuvia äänisuunnittelun koulutusohjelman opinnäytetyöhön. Ravistelen itseni kuitenkin irti näistä ajatuksista ja muistutan, että olen syventynyt asiaan itsenäni – Äänen parissa työskentelevänä taiteilijana, joka haluaa ymmärtää omaa taiteilijuuttaan ja jatkuvasti laajentaa käsitystään äänestä.

Miten mikään tästä liittyy omaan taiteelliseen praktiikkaan?

(Ote 6.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 3, kohta 6)

Luovuuden revitalisoinnin lisäksi olen *harhailun* myötä oppinut olemaan uudella tavalla äänellisesti läsnä ympäristön kanssa. Soonisen subjektin ja objektin rajanveto on hälventynyt ja kuuntelen sekä itseäni, että ympäristöäni herkkyyden kautta. Äänittämiseen liittyvien työkalujen kehittyminen vaikuttaa myös kuuntelemisen uudistumiseen. Uudelleenkuuntelu taas on saanut ajattelemaan uudella tavalla tallenteita, sekä niiden sisältämää informaatiota. Kaiken opitun käsitteleminen saa aikaan analysoinnin lisäksi jatkuvasti kasvavan odotuksen tulevista kokemuksista ja siitä, miten jatkan taiteellisessa työskentelyssä matkaani *harhailun* parissa.

Harhailu on tarjonnut myös mahdollisuuksia tutkia omia esteettisiä mieltymyksiä ja äänisuunnittelun materiaalista sekä immateriaalista kestävyyttä. Pitkään jatkuneena pohdintana omassa taiteellisessa työskentelyssäni on ollut speaktaakkelin määritelmän uudelleenkehystäminen ja jatkuvan tuottamisen kyseenalaistaminen. Samaan aikaan on ollut liian helppo palata suorittamisen hyveeseen ja ruokkimaan omaa inspiraatiotaan erilaisilla hankinnoilla. Harhailun myötä on ollut mahdollista tehdä mikroliikkeitä kuluttavan äänisuunnittelijan roolista kohti tarkkailua.

Kyllästyin musiikkiin ja instrumentteihin. Kyllästyin estetisointiin ja "hyvän soundin" hakemiseen. Mietin Albert Camus'n lausetta oman itsen kautta kokemisesta.

(Ote 5.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 2, kohta 6)

Vaikka tämän tutkielman yhtenä selkeänä lähtönä on ollut juuri kyllästyminen teknologiaan ja instrumentteihin, on harhailu elävöittänyt inspiraation lisäksi myös suhdetta äänen tuottamiseen. Se on ehkä jonkinlaista halua ja kykyä antaa myös ääntä tuottavien laitteiden ja prosessien säilyttää toimijuutensa. Myös instrumenteilla on oma

maastonsa ja harhailun praktiikka voi yhdistyä äänen tuottamiseen tekemällä tilaa mysteereille ja eksymiselle näissä soonisissa maailmoissa. Tällöin myös uuden äänen luomisesta tulee aktiivisten toimijoiden välistä neuvottelua ja vuorovaikutusta.

OSA V: KAIKKI PÄÄLLEKKÄIN // LOPPU

Pannukakkujään talo / Ele rannalla
60°15'09.3"N 21°57'15.7"E

5. LOPUKSI

Tämä kirjallinen tutkielma on toiminut ikkunana kolmeen asiaan: taiteelliseen tutkimukseen, *harhailuun* ja itseeni kirjoittajana.

Opinnäytteessä olen tutkinut taiteellisen tutkimuksen kenttää suhteessa omaan taiteeseeni ja ajatteluuni. Se on ollut väylä avata luonnontieteilijälle uudenlaista tapaa hahmottaa tutkimusta – Lähestyä sitä taiteellisen toiminnan ja oman kokemuksen kautta. Kokemus siitä, mitä taiteellinen tutkimus voisi tarkoittaa omalla kohdalla ja miten uudenlainen suhtautuminen ajattelemiseen ja kirjoittamiseen voisi säteillä myös muuhun taiteelliseen praktiikkaan.

Tämä taiteellinen tutkielma on myös haparoiva ensiaskel pois absoluuttisen tietämisen harhasta. Polku tietämisen hegemoniasta takaisin kohti tietämättömyyttä, pimeitä nurkkia ja sisäistä kokemusta. Käsitykseni omista taidoistani ja osaamisestani on rakentunut pääasiassa jatkuvan analysoinnin, pakonomaisen ymmärtämisen ja erilaisten merkkien varaan. Uuden oppiminen on samalla typistynyt ilmiöiden sovittamiseksi osaksi vanhoja malleja. Olen viilannut niiden kulmia, poistanut epäpuhtaudet ja tuntemattomat pinnanmuodot, jotta ne mahtuisivat tuntemiini lokeroihin. Kyllästyneenä jatkuvaan sovitteluun, *harhailu* on ollut mahdollisuus kohdata tuntematonta innostuen ja keskustellen. Antamalla sen olla vain sitä, mitä se kulloinkin on, yrittämättä taivuttaa sitä väkisin ennakko-oletuksieni mukaiseksi. Uutta kokeakseen täytyy antaa itselleen lupa harhailla. Sattua paikkoihin ja aikoihin. Havahtua jostain, jonkin asian havahduttamana.

Suhteeni kirjoittamiseen on ollut aina hyvin kankea. Ilmaisumuotona se on ristiriitainen, koska rakastan sanoja ja niillä leikkimistä, mutta kirjallisessa muodossa sanat ovat tuntuneet kadottavan leikkisyyttään ja lipuvan kohti sääntöjä, tiukkoja raameja ja valtavia odotuksia. Opinnäytteen aikana olen haastanut kirjallisissa säännöissä kiinni olevaa minääni. Pyrkinyt eksyttämään sitä kannoiltani tekemällä mutkia ja seuraamalla intuitiotani ajatuksien vuodattamisessa merkkijonoihin. Tämä työ on kokoelma kaikkia niitä harhautuneita ajatuksia, joiden läpi olen kulkenut koittaessani väkisin edetä mahdollisimman johdonmukaisesti kohti koherenttia, soljuvaa tekstivirtaa. Tämä johdonmukaisuus saattaa puuttua tai esiintyä kyseenalaisella tavalla lopullisessa tekstissä matkan polveilevuuden, erinäisten irrallisten muistojen, hajatelmien ja päiväunien assosiativisen vyöryn takia. Teksti on myös yritys tehdä sovintoa sen omassa päässä

jatkuvasti asuvan vaativan äänen kanssa, joka sättii selkeyden puutteesta, vaatii pysymään merkityllä polulla ja suoraviivaistamaan ajatuksia tehokkuuden nimissä.

Lopulta harhaileva kehoisuus, ajattelu ja kirjoittaminen ovat kutoutuneet yhteen. Tarkalleen en tiedä, mitä reittejä kuljin, mutta niihin palaaminen tarjoaa edelleen uusia mahdollisuuksia oppia ympäristöstäni ja itsestäni. Aihe ja menetelmä ovat iskostuneet kehooni ja odotan uusia havaintoja ja retkiä. Huomaan myös kurotelleen moneen suuntaan etsiessäni menetelmän merkityksiä eri puolilta. Jatkaessani aiheen parissa on syytä tunnistaa ja poimia tässä tutkielmassa löytyneitä avainkokemuksia ja lähteä syventämään niitä. On myös paljon asiaa, joihin tämän tutkielman puitteissa ja aikaraamissa en ole ehtinyt paneutua. Tarkoituksenani on jatkaa *harhailun* harjoittamista ja syventää ymmärrystäni sen potentiaalista myös jatkossa. Kiinnostavaa olisi tutkia jatkossa *harhailun* vuorovaikutuksellisuutta ja kehojen yhteyttä esimerkiksi Bruno Latourin ja *toimijaverkkoteorian* (Actor-Network Theory) kautta (Latour 2005). Menetelmä voisi tällä tavalla laajentua henkilökohtaisesta toiminnasta jaetuiksi sosiaalisiksi verkostoiksi.

Laitoin kaikki kartat päällekkäin.

6. KIITOKSET

Haluan kiittää opinnäytetutkielmani ohjaajaa Hanna Rajakangasta älykkäästä ja laajakatseisesta tuesta, sekä erittäin inspiroivista ja rohkaisevista tapaamisista. Ilman tätä apua olisin lopettanut projektin jo ennen sen kanssa vauhtiin pääsemistä. Johanna Sulalampi ja Maria Kojonen ovat lukeneet tekstiä sen eri vaiheissa ja antaneet tarkkanäköisiä ja tärkeitä kommentteja. Joonas Pulkkinen on antanut erinomaisia kirjasuosituksista. Visit Seilin Janita Aro oli erittäin avulias majoituksen järjestämisessä Seilin saarella. Kiitän myös tarkastajia Tuomas Fräntiä ja Simo Kellokumpua.

*Ihmettelin jonkun jalanjalkia, mutta ne olivatkin omani. Kuljin eilen
laiturille niin, että palatessa astuin aina vastaantulevan askeleen viereen.
Jäljet näyttävät siltä, kuin olisi hyppinyt tasajalkaa, mutta toinen jalka
groteskisti ympärivääntyneenä.*

(Ote 5. 3. harhailumuistiinpanoista. Liite 2, kohta 12)

Olen oppinut tunnistamaan ystäväni jäljet
(Ote 11.3. harhailumuistiinpanoista. Liite 5, kohta 13)

Omat jäljet / toisten jäljet / kaikki päällekkäin
60°14'23.3"N 21°57'51.9"E

Viitteet

- ”Auscultation”. ei pvm. Physiopedia. Viitattu 24. huhtikuuta 2023. <https://www.physio-pedia.com/Auscultation>.
- Bataille, Georges. 2020. *Sisäinen Kokemus*. Gaudeamus.
- Baudelaire, Charles. 1863. ”The Painter of Modern Life (Le Peintre de la Vie Moderne)”. Poetry in translation. 1863. https://www.poetryintranslation.com/PITBR/French/BaudelaireThePainterOfModernLife.php#anchor_Toc56419051.
- Benjamin, Walter, Hannah Arendt, Harry Zohn, Leon Wieseltier, ja Walter Benjamin. 2012. *Illuminations: Essays and Reflections*. 1. Schocken paperback ed., [Nachdr.]. New York: Schocken Books.
- Bond, Michael Shaw. 2020. *From here to there: the art and science of finding and losing our way*. EPUB. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Campt, Tina M. 2017. *Listening to images*. Duke University Press.
- Debord, Guy. 1958. ”Theory of the Dérive”. *Internationale situationniste* 2 (20.05): 2015.
- Devine, Kyle. 2019. *Decomposed: the political ecology of music*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Fisher, Elizabeth, ja Rebecca Fortnum. 2013. *On Not Knowing: how artists think*.
- Godard, Jean-Luc, ohj. 1963. *The Little Soldier*.
- Gros, Frédéric. 2015. *Kävelyn filosofiaa*. Basam Books Oy.
- Herakleitos. 1971. *Yksi ja Sama - Aforismeja*. Kääntänyt Pentti Saarikoski. Delfiinkirjat.
- Ingold, Tim, ja Jo Lee Vergunst, toim. 2008. *Ways of Walking: Ethnography and Practice on Foot*. Anthropological Studies of Creativity and Perception. Aldershot, England ; Burlington, VT: Ashgate.
- Keats, John. 2008. *The Complete Poetical Works and Letters of John Keats - Cambridge Edition*. Read Country Book.
- Kull, Kalevi. 2010. ”Umwelt”. Teoksessa *The Routledge Companion to Semiotics*, 398. Routledge companions. London ; New York: Routledge.
- Latour, Bruno. 2005. *Reassembling the social: an introduction to actor-network-theory*. Clarendon lectures in management studies. Oxford ; New York: Oxford University Press.
- Marker, Chris, ohj. 1983. *Sans Soleil*. Argos Films.
- Massey, Doreen. 2005. *For space*. Epub (Kindle edition). London ; Thousand Oaks, Calif: SAGE.
- Massey, Doreen. 2008. ”“A Global Sense of Place””. Teoksessa *The Cultural Geography Reader*, 257–63. Routledge.
- Michael, David. 2016. *Microphones Are Not Ears*. Digitaalinen suoratoistoäänite. Terranean recordings.
- Porkoila, Pilvi. 2019. ”Omistettu Teokselle, Jota Ei Vielä Ole - Taiteellisen Prosessin Alkuvaiheesta”. Teoksessa *Kun Koen Kokeilen – Kokeilen Kun Koen: Kokemus Ja Kokeellisuus Taiteellisessa Työskentelyssä Ja Tutkimuksessa*, toimittanut Denise Ziegler ja Annette Arlander, 63–68. Helsinki: Taideyliopiston kuvataideakatemia.
- Postman, Neil. 2013. ”What is Media Ecology?” Alkup. www.media-ecology.org. 14. syyskuuta 2013.

- https://web.archive.org/web/20130914024317/http://www.media-ecology.org/media_ecology/.
- Pratchett, Terry. 2013. *Sourcery: A Novel of Discworld*. First Harper premium printing. A Discworld Novel 5. New York: Harper Collins e-books.
- Schafer, R. Murray. 2017. "The Music of the Environment". Teoksessa *Audio culture: readings in modern music*, toimittanut Christoph Cox ja Daniel Warner, Epub Revised edition. New York: Bloomsbury Academic.
- Seymore, Sean B. 2009. "Serendipity Essay". *North Carolina Law Review* 88 (1): 185–211.
- Shepherd, Joshua. 2019. "Why Does the Mind Wander?" *Neuroscience of Consciousness* 2019 (1): niz014. <https://doi.org/10.1093/nc/niz014>.
- Solnit, Rebecca. 2006. *A Field Guide to Getting Lost*. EPUB. New York: Penguin.
- Steen, Vagn. 1969. *The Poem Begins Here with Help of Arrows*. Kartonki ja muste. The Ruth and Marvin Sackner Archive of Concrete and Visual Poetry.
- Wright, Mark Peter. 2017. "The Noisy-Nonself: Towards A Monstrous Practice Of More-Than-Human Listening". *Evental Aesthetics*, nro 6: 24–42.
- Wright, Mark Peter. 2022. *Listening after nature: field recording, ecology, critical practice*. New York: Bloomsbury Academic.
- Yamakawa, Fuyuki. 2006. *Blackwater Vision Quest*. Recorded 023. CD.
- Yamakawa, Fuyuki. 2023. *PAC Live Performance*. Konserttitaltiointi. PAC Padiglione d'Arte Contemporanea. https://www.youtube.com/watch?v=_lGgnUK8a_4.

Liite 1. HARHAILU 3.3.2023

SIJAINTI: SEILIN KESKI/ETELÄOSA

MATKA: 3,7 KM

AIKA: 1H 13M

- 1. Tuntuu oudolta käydä läpi omia jälkiään ja tekojaan. Tuntuu, että on ollut juuri tuossa samassa kohdassa ja nyt elää sitä uudestaan. Näenkö samat tilanteet? Jollain tapaa tuntuu, kuin katselisin actionkameran kuvaamaa videota. Samaan aikaan vieraannuttavaa, että tuttua. Kuulostiko kaikki tältä siinä hetkessä?*
- 2. Mihin keskityn nyt, kun en keskity muilla aisteilla ympäristöön? Kuulen tuulen kohinan kaukana ja jäisen lumen ihan tässä jalkojeni alla. Olen läsnä äänellisesti ja tilallisesti. Kävellessä olen myös selkeästi keskiössä. Kaikki tapahtuu minun ympärilläni. Mitä tapahtuu, kun pysähdyn?*
- 3. Muistan alustat joilla kävelen. Kuulen käännökset. Kuulen päätökset suunnasta. Kuuleeko niitä kukaan muu? Lumi on ilmeikästä. Se narisee ja kuopaisee. Tekee filterisweepin ja kihisee ylätaajuuksilla. Tässä kohtaa käännyin, koska mietin, saako tuonne mennä. Kohta tulen polulle, joka ei ole niin luminen, koska puusto on tiheämpää.*
- 4. Mikrofonit eivät ole korvat, mutta mikrofonien tallentaman äänen perusteella pelkkä "hiljainen" kävely luonnossa on melko kovaäänistä. Mietin lapsena lukemaani kirjaa. Ensimmäisellä luokalla lainasin koulun kirjastosta kirjan, jonka nimi oli "Janne on intiaani". Jostain syystä se vaikutti minuun. Janne oli arka, mutta löysi paikkansa jalkapallojoukkueessa liikkumalla hiljaa kuin aave. Ehkä silloin ajattelin, että on ihan ok olla olematta äänessä ja yllättää kaikki selustasta. Nyt mietin, onko oikein yrittää häivyttää itsensä metsässä, vai tehdä saapuminen ja oleminen tiedetyksi. Jos minä kuuntelen muita, on varmaan reilua, että muut voivat kuulla minut.*

5. *Katson mäyrän jälkiä. Räpellän kameraa. Haluan tallentaa. Tuntuu etuoikeudelta olla täällä, missä en kuule autoja.*
6. *Mikrofonin osoittamisen sijaan äänitys on kehollisempaa. Valinnat ovat kiinni omasta sijainnistani, liikkeestäni, pysähtymisistäni. Se palauttaa olemisen tähän pisteeseen ja tähän kehoon, mutta suuntaa huomion kuitenkin ulospäin, kohti soonisten subjektien verkkoa ja tilallisten tapahtumien jatkumoa.*
7. *Pysähdyn, koska puut alkavat keskustella keskenään, kuin neuvotellen siitä, mitä tehdä tälle lyhyelle taimelle, joka on eksynyt keskelle heidän tapahtumaansa. Yritän miettiä, mistä mikäkin narahdus kuuluu, mutta toisaalta sillä ei taida olla väliä. Tulen tietoiseksi ylilentävästä lentokoneesta ja siitä, miten osoitan oman teknologiani kohti taivasta ja miten ympäristö kuuntelee sitä kanssani samalla, kun se kuuntelee minua. Kaksi kaatunutta puuta nojaa vastakkain muodostaen kolmionmallisen portin ja tajuan, että näiden määntyjen huokaus tapahtuu kaatuneiden äärellä. Jotkut kannattelevat toisiaan. Lentokone on kuulumattomissa, en tiedä kuinka kaukana. Ilmeisesti Krakatoan 1888 purkauksesta syntynyt ääni oli niin kova, että se kuultiin lähes 5000 kilometrin päässä Mauritiuksen saaren edustalla. 16 kilometrin rajan sisällä olleet menettivät kuulonsa pysyvästi.*
8. *Pitkän hiljaisuuden jälkeen röyhtäisen ja se tuntuu epäkohteliaalta.*
9. *Kuunteleminen tekee tähän huoneeseen isommat ääriviivat. Tämä on vähemmän noloa, kuin kuvittelin.*
10. *Hi-Fi ja hyperrealismi. Joku kaikissa näissä rapinoissa saa aikaan tunteen tarkoituksellisesta ASMR-videosta. Joku tästä tekee äänen ilman videota. Kymmenen sekuntia olen paikallani, kun odotan puhelimen itselaukaisimen räpsähdystä. Katson kuvaa - hyvä tuli. Tämä itsetyytyväinen hetki sotki suuntavaistoani niin, että pitää katsoa ympärilleen ja pohtia parasta reittiä. Tuo on liian jyrkkä. Tästä on mennyt jänis, jonka jälkiä voin seurata. Menen alas mäkeä. Pysähdyn kuulemaan ympäröivien puiden viimeiset naukaisut. Annanko niille jonkun musiikillisen merkityksen? Hetken puut kuulostavat John Coltranen Crescentiltä, vai toisinpäin?*

11. *On outoa, että en ole antanut itseni kävellä vailla sen tarkempaa päämäärää aiemmin. Tai siis olen tietysti, mutta harvoin. Olen tehnyt päässäni vaadittavat laskelmat siitä, miten saavutan päämääräni mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti. Mahdollisimman vähillä käännoksillä ja ehdottomasti ilman eksymisiä. Eksyminen on tarkoittanut häpeää, joka on jää toiseksi vain sille tunteelle, jos ei meinaa saada tulisijaa syttymään.*
12. *Mutta oikeastaan tämä on ihan hyvää siedätyshoitoa! Käyn läpi toista kertaa tätä kävelyä ja joudun sietämään myös sen, että totta puhuakseni olin aluksi ajatellut rajaavani harhailut maksimissaan puoleen tuntiin, jotta minun ei tarvitsisi kuunnella näitä omia askeliani yhtään pitempään. Joku omien käännosten seuraamisessa kuitenkin tuntuu jopa auttavan keskittymään läsnäoloon. Se on meditatiivinen prosessi, mutta sen kaltainen, että ei tarvitse keskittyä yhteen muuttumattomaan mustaan pisteeseen loputtomasti. Ääni kuljettaa fokustani mukanaan tilasta ja tilanteesta toiseen. Huoneiden välille syntyy ovia ja käytäviä, jotka vievät aina uusiin huoneisiin.*
13. *Seuraa harhailun esteettinen hetki. Jää kilisee upeasti ja minun on PAKKO päästä lähemmäs kuuntelemaan. Vai äänittämään? En aina tiedä, kummasta olen tietoisempi, kuuntelemisesta vai tallentamisesta. Vuonna 2011 astuin Karhunkierroksella pitkospuilta sivuun ja kenkäni kastuivat läpimäriksi. Sen kesän jälkeen menin ostamaan nilkkapituisia vaelluskenkiä, mutta päädyin kotiin uskomattoman hyvin istuvien perinteisten vaelluskenkien kanssa. Niistä olen kiitollinen edelleen, kun jään kilinän huumamana kävelen rantavyöhykkeen peittämän jääkannen yli kohti paljasta rantakivikkoa ja hulahdan läpi jäätä yhä uudelleen.*
14. *Tätä kuunnellessa on aurinko laskemassa ja huone on alkanut pimentyä. Aiemmin tänään mietin, että en tiedä koska olen viimeksi ollut tilanteessa tai paikassa, jossa ympärilläni on niin vähän ihmisiä. Tällä hetkellä saarella on minun tietojeni mukaan lisäksi neljä tai viisi ihmistä, joista en ole nähnyt ketään.*
15. *Pysähdyn tekemään virallista luontoäänitystä, kun yhtäkkiä aivan vieressä on talitintti, joutsenet honottavat rannassa ja palokärki alkaa hakkaamaan keloja.*

Tunnen olevani pyyteetön tarkkailija ja onnistunut äänitaiteilija. Ehkä myös prinsessa Disney-sadusta. Tämä kohta kuulostaa latteammalta, kuin livenä. Lumen korahdus oman askeleeni alla säpsäyttää minut pois prinsessahaaveistani.

16. *Äänitettä on kulunut 57 minuuttia ja olen tyytyväinen, että en äänittänyt pidempään, sillä keskittymiseni alkaa viimein vedellä viimeisiään.*

Liite 2. HARHAILU SEILIN KIRKKOKALLIOILLA 5.3.

SIJAINTI: SEILIN KOILLISET KIRKKOKALLIOT

MATKA: 1,76 KM

AIKA: 52 MIN

1. *Hetkessä en huomannut sähkön hurinaa.*
2. *Tulee outo tunne, kuin olisin oman kehoni sisällä kuuntelemassa itseäni ympäristössä. Se muistuttaa minua vuodesta 2009, kun koin päinvastoin tarkkailevani itseäni ulkopuolelta. Tämä alkoi aina, kun poistuin kotoani ulos kävelemään ja myöhemmin ymmärsin kokemuksen olleen jonkin sortin dissosiativinen oire, jossa oikeasti tuntui siltä, kuin katsoisin itseäni yläviistosta kävelemässä ihmisten keskellä.*
3. *Hengityksen kuuleminen pitää minut läsnä ympäristön kanssa. Se muistuttaa siitä, että en ole äänetön tai kehoton haamuolento tarkkailemassa muita, vaan jakamassa tilaa toisten toimijoiden kanssa.*
4. *Kun pysähdyn kuuntelemaan, kuulen itseni kuuntelemassa. Pienet mikroliikkeet ja villapaidan kahinan. Hengityksen, jota yritän pidättää parhaani mukaan. Noisy-nonselfin jännite ja osallistuva performanssi ympäristössä.*
5. *Mietin kaikkien karttojen päällekkäin laittamista. Harhailujen sulautumista yhteen. Erottuvien ja itsenäisten retkien sijaan kokemusta siitä, että ne ovat kaikki yhtä ja samaa. Eri huoneita, joiden välillä kuljen.*
6. *Kyllästyin musiikkiin ja instrumentteihin. Kyllästyin estetisointiin ja "hyvän soundin" hakemiseen. Mietin Albert Camus'n lausetta oman itsen kautta kokemisesta.*
7. *Huomaan hiljaisia signaaleja: Mikrofonien ja etuasteiden kohinaa. Lumisateen mikroskooppisia napsahduksia sekä korvakoruhiini, että mikrofoneihin, oman*

hengitykseni, kuivat sormenpäät puhelimen näytöllä, kun kirjaan ajatukseni muistiin, termospullon kilahduksen housuntaskun vetoketjuun.

8. Miten eri jäljet kuljettavat minua? Millaisia avaruudellisia signaaleja ja sattuman kartografiaa ne muodostavat?

9. Ambulatorinen äänittäjä ja ambulanssimainen äänimaisema

10. Minä juon nyt kahvia

11. Tämä merenlahti oli sulanut parissa päivässä lähes sen pohjukkaan asti. Viime yön aikana se on jäätynyt uudestaan. Sen pinnalla on riitettä ja hyhmäinen kalvo ja koko lahden pinta hengittää hitaasti.

12. Ihmettelin jonkun jalanjälkiä, mutta ne olivatkin omani. Kuljin eilen laiturille niin, että palatessa astuin aina vastaantulevan askeleen viereen. Jäljet näyttävät siltä, kuin olisi hyppinyt tasajalkaa, mutta toinen jalka groteskisti ympärivääntyneenä.

Liite 3. HARHAILU METSÄSSÄ JA MERENRANNASSA 6.3.

SIJAINTI: SEILI POHJOINEN

MATKA: 6 KM

KESTO: 2 H

1. *Kaikki ajatukset tuntuvat olevan vain pieninä palasina ympäriinsä. Takerrun faktoihin, kun voisin vain harhailla ja antaa asioiden virrata.*
2. *Miten mikään tästä liittyy omaan taiteelliseen praktiikkaan?*
3. *Mikä funktio on kaikella tällä äänittämisellä? Onko se omaa soundtrackia jälkiensä seuraamiseen?*
4. *Kehon ja mielen harhailun erottaminen on vaikeaa. Olen ajatuksissani ja menetän kontaktin ympäristööni, tai keskityn ympäristöön ja unohdan omat ajatukseni.*
5. *En suostu unohtamaan äänitysvälineitäni. Ehkä se on hyvä, koska olisi outoa, jos olisin täällä kaikkien näiden teknisten tallentimien kanssa tallentamassa kaikkea, tekemättä edes sisäisesti jotain neuvottelun prosessia. Tekisi mieli kysyä ohikulkevalta kauriilta mielipidettä äänittämisestä.*
6. *Olen unohtanut kysyä itseltäni uudestaan, mitä olen tekemässä. En ikinä meinaa muistaa, miksi teen asioita. Teen vaan ja sitten alkaa tuntumaan, että minun on pakko tehdä niitä ja sitten ne eivät tunnu enää omilta valinnoilta.*
7. *Ehkä harhaillessa parhaimmillaan pysyy itse aktiivisena omien päätöstensä suhteen. On pakko vaan olla varma niistä omista tahdonsuunnista, vaikka samaan aikaan kaikki on pelkkää ajelehtimista.*
8. *Täällä harhaillessa on se ero kaupungissa harhailuun, että kaikki tuntuu paljon normaalimmalta. Ei ole kaupunkisuunnittelun asettamaa painetta käyttää julkista tilaa sääntöjen mukaan. Kaikki on vapaammin tulkittavissa ja käytettävissä.*

9. Polut ja niiltä poikkeaminen.

10. Tuuli on täysin tyyntynyt ja se tekee kaikesta yliluonnollisen hiljaista. Kaikki se kohina, jonka on tottunut pitämään osana ympäristöään, on kokonaan poissa ja jäljellä on vain oma kohina.

11. Kun kohtaan jonkun paikan, jossa olen jo käynyt, vaikka etäältä katsottuna, tulee semmoinen outo olo. Kuin näkisi vanhan ystävän tai katsoisi itseään ajan ja etäisyyden päästä. Näen tästä sen reitin, jota kuljin eilen tuolla lahden toisella puolella kalliolla.

12. Koko keho tuntuu mikrofonilta, nyt kun ne ovat kiinnitettyinä olkapäihin. Tuntuu erilaiselta teolta, kuin mikrofonin osoittaminen. Minun pitää ohjata koko kehoani, liikuttaa sitä ja laittaa se lähemmäs asioita. Kyykistyä, kumartua ja ryömiä.

13. Seuraan pienten eläinten jälkiä.

14. Luulen, että se raja ulkopuolisen ja sisäpuolisen välillä ei olekaan tärkeää. Puolentoista tunnin kohdalla se raja alkaa liukenemaan ja keskityn samaan aikaan siihen mitä ulko- ja sisäpuolella tapahtuu. Se tuottaa aika mukavan läsnäolon tunteen.

Liite 4. HARHAILU TUULISESSA SÄÄSSÄ 8.3.

SIJAINTI: SEILI ETELÄ/KAAKKO

MATKA: 3,6 KM

KESTO: 59 MIN

1. *Rauhattomuus ulkona ja sisällä. Parin päivän tyynen ja auringon jälkeen tämä tuntuu epäreilulta. Olen vihainen ja ärtynyt, vaikka valkohäntäkauriin hyppelehtiminen meinaa naurattaa.*
2. *Tuuli tekee kaikesta hälyisää. En ole koskaan pitänyt tuulesta.*
3. *Vertailen auton ja hiiren jättämiä jälkiä. Auto on kulkenut tästä melko vasta, koska lumentulo loppui vasta aamulla ja tuuli pyyhkii jälkiä koko ajan. Auton jäljet kulkevat tien suuntaisesti ja kaikkien muiden eläinten jäljet poikittain niiden yli.*
4. *Kovaääninen hiljaisuus. Renkaanjäljet loppuvat kuin seinään ja talojen välissä olevan kentän autio olomuoto on tyhjempi kuin mikään muu. Tuuli puhaltaa koko ajan kovempaa, mutta se on vain kovaäänistä hiljaisuutta.*
5. *Pihapiiri tuntuu katkaisevan mahdollisuuteni harhailla, joten nousen mäkeä metsässä kohti kallioita. Mitä maamerkkejä seuraan metsässä? Jäniksen jäljet tuntuvat mukavilta seurata.*
6. *Tuntuu oudolla tavalla vieraalta. En ole synkassa itseni tai ympäristön kanssa.*
7. *Siirrän katsetta varpaistani kohti puita, joiden takana oletan horisontin olevan. Mietin katseen optimaalista etäisyyttä harhailun kannalta. Päädyn katsomaan noin parin metrin päähän eteeni, koska se tasapainottaa sisäistä ja ulkoista kokemusta.*
8. *Meinaan osua taas pihaan, jossa on rankojen omenapuiden talvisen ankea hedelmätarha ja portin vieressä kyltti "Asiaton oleskelu kielletty!". Onko*

harhailu asiatonta oleskelua? Mitä jos lähestyn omenapuita muusta suunnasta? Sellaisesta, jossa ei ole tietä, eikä kylttiä.

9. Merijään psykotrooppinen hengitys ja aaltoilu samalla, kun merituuli hengittää puolestani sisään.

10. Kuulin huokaavat männyt kauempaa ja osuin noitapuulle. Alkoi kylmäämään.

11. Jos nyt kuuntelisin vanhaa äänitystä, niin kävelisin itseäni vastaan.

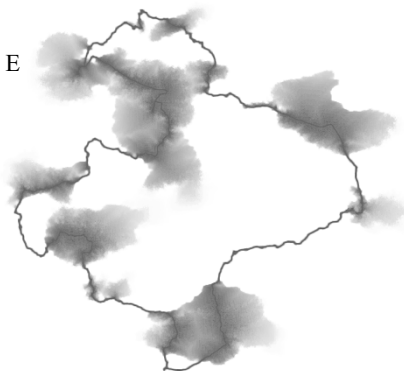
12. Tuuli on kasannut tielle kinosten jatkeeksi pitkiä lonkeroita, kuin valaan luita.

Liite 5. HARHAILU PELLOILLA JA ISTUMISKIVEN LUONA 11.3.

SIJAINTI: SEILI LUODE

MATKA: 3,6 KM

KESTO: 1 H 13 MIN

1. Puut kulostavat korpeilta
2. Termiittien syömä puu. Mietin lempipuutani herttoniemessä
3. Postilaituri ilmestyi. Ennemmin aistin, kuin kuulen laivan jossain
4. Mietin karttaa ja sitä, miten Palmalla piti laskeutua alas laaksoon
5. Jos kävelisin silmät edellä oksiin, osaisinko pois metsästä sokeana?
6. Puussa roikkuu naavasta tehty hattu
7. Löytäminen ja Gavin Bryars
8. Minulla on lumisateen takia huppu päässä, enkö siksi kuule kuin itseni?
9. Tässä katsoin tähtiä ja näin linnunradan
10. Tässä on ystäväni istumiskivi
11. Luulen, että tämän lammen pitäisi olla muualla, ellei se ole monistanut itseään
12. Menetin suuntavaiston ja kiersin ympyrää
13. Kuuluuko päässäni soiva musiikki mikrofoneihin?

Liite 6. HARHAILU JA KIIPEILY KALLIOILLE 13.3.

SIJAINTI: SEILI POHJOINEN/LUODE

MATKA: 3,65 KM

KESTO: 1 H 11 MIN

1. Miksi black metal-mökissä ei ole ovea?
2. Keveys. Mietin waldenia
3. Lunta on tullut niin paljon, että en näe jälkiäni enkä tiedä pitäisikö edes
4. Mietin, mitä tälle materiaalille tapahtuu kaiken tämän jälkeen
5. Avoresi näyttää kesäiseltä ja mietin time out of jointia
6. Kuinka monta päivää menisi, jotta piirtäisin koko saaren pinnan askeleillani
7. Löysin sen kadottamani lammen. Se ei ollutkaan vaihtanut paikkaa
8. Mikä on harhailun intentio
9. Kaikki on vain leikkiä
10. Olispa kesä
11. Pirstoutuneen puun sisäpinta on kaunis. Puiset liekit nuolevat sitä
kauttaaltaan
12. Minulla on surullinen olo siitä, että pitää lähteä
13. Olen oppinut tunnistamaan ystäväni jäljet

Liite 7. Linkki harhailujen kenttä-äänitteisiin

<https://www.timotikka.net/harhailuaanitteet>